

СТРАТЕГІЯ 2020

**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ**

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
ФОНД ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ

«СТРАТЕГІЯ – 2020» **інформаційні технології в державному управлінні**

Інформаційно-бібліографічний бюлетень

Головний редактор

С. В. Полтавець, в.о. директора Фонду Президентів України,
канд. політ. наук, ст. наук. співроб.

Відповідальні за випуск

В.М. Удовик, ст. наук. співроб. інформаційно-аналітичного відділу
Фонду Президентів України, канд. іст. наук

Інформаційні та бібліографічні матеріали підготували

В.М. Удовик, Р.Н. Жангожа, Л.Г. Дем'яненко, Д.В. Павленко,
М.Б. Кушнар'ова, Є.В. Глушук, Н.В. Забудський

Заснований у 2014 році
Виходить один раз на місяць

Адреса редакції:

НБУВ, пр-т Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
Тел. (044) 525-54-70
E-mail: fpu@nbuv.org.ua

Передрук – тільки з дозволу редакції

Передрук за погодженням

«СТРАТЕГІЯ –2020»

інформаційні технології в державному управлінні

Випуск 03 (65)

(огляд матеріалів ЗМІ за 1 –31 березня 2019 р.)

Зміст

Анонс.....	4
Офіційна інформація.....	6
Регіональні ініціативи.....	20
Експертний погляд.....	22
Блоги та соціальні мережі	34
Інфографіка.....	43
Зарубіжний досвід.....	44
Новітня бібліографія зарубіжних та вітчизняних досліджень з проблематики електронного урядування.....	60

Анонс

06 квітня 2019 р. (м. Львів)

AI & BIG DATA DAY.

6 квітня в місті Лева відбудеться наймасштабніша конференція Західної України – AI & BIG DATA DAY.

Подія збере близько 800 data scientist, розробників, стартап-підприємців, науковців, дата інженерів, інвесторів та зацікавлених з України, Німеччини, Чехії, Швейцарії, США, Канади та країн Східної Європи.

Конференція присвячена новітнім розробкам у сфері штучного інтелекту та обробки великих баз даних.

Це професійно дискусійний майданчик, який об'єднує дослідників і практиків, які працюють у нових напрямках розвитку можливостей людства. Майданчик покликаний поєднати науковий підхід, підприємницький хист та інженерні таланти з метою розповсюдження новітніх знань.

До нас приєднаються зірки світового масштабу у сфері штучного інтелекту та великих даних, українські доповідачі, що поділяться своїми напрацюваннями та новинками, цікаві стартапи, що досягнули світового визнання, спеціальні гості конференції.

Серед них будуть:

– Hugo Pinto – Managing Director at Accenture Digital. Hugo is a recognised thought leader, keynote speaker and commentator for the likes of Harvard Business Review, Cannes Lions, The Guardian, WIRED, United Kingdom

– Lucas Bernardi – Principal Data Scientist at Booking.com, Netherlands

– Alvaro Costa – CEO of Synthetic Data and a Big Data professor at the EAE Business School in Madrid, Spain

– Alexander Chekan – Venture Partner at Haxus, Belarus

– Liubomyr Bregman – Senior Consultant and Data Scientist at PwC, Czech Republic

– Vasyl Mylko – CEO and Founder of Ingeeneer – Travel Tech Startup. Co-created R&D at SoftServe

– Oleksandr Krakovetskyi – CEO of DevRain Solutions and Microsoft Regional Director

– Rudradeb Mitra – Product Mentor at Google Launchpad, Poland

– Stylianos Chiotellis – Founder and CEO at Factor.E, an award winning production technology Startup in the Industry 4.0 area, Germany

Вас чекає **4 потоки та воркшопи з різним рівнем технічної складності:**

1. Nowadays and future of AI

AI in Vertical Domains. Цікаві приклади проектів з FinTech / EdTech / IoT / Robotics / Autonomus drivig / Adtech-MarketTech / LegalTech / eCommerce / Security та інших вертикалей.

2. Data Science Practice

Потік створений для всіх хто хоче дізнатися про останні тенденції, інструменти та найкращі практики від провідних фахівців у галузі Data Science, а також познайомитися зі своїми потенційними менторами та партнерами.

3. BigData & Data Engineering

Потік для розробників і науковців, хто створює нові технології і бажає познайомитися з успішними кейсами і реальними прикладами впровадження технологій на основі даних, які вже ефективно працюють на ринку сьогодні.

4. The road from Startup to Business

Цікаві розробки у сфері штучного інтелекту та великих даних, інвестиції в стартапи на основі AI. Конкурс AI-стартапів.

Workshops

Практичний потік, де у вас буде змога набути реальні навички у використанні сучасних інструментів аналізу даних та почути інсайти від найкращих експертів.

Цього разу на конференції буде представлена AI & BigData SHOWCASE – виставка-конкурс українських hardware/software startups, що використовують найсучасніші технології штучного інтелекту та великих даних. Різноманітність форматів, живе спілкування з лідерами думок, воркшопи, лаунж-зона, активності від партнерів та смачні каво-перерви. А після конференції відпочити на афтепаті (<https://aiconf.com.ua>).

Офіційна інформація

Правительство расширяет систему «прозрачных офисов» и предлагает украинцам оформить 188 разнообразных услуг в электронном виде.

Премьер-министр Владимир Гройсман:

«Правительство создало систему прозрачных офисов. Сейчас около 800 ЦНАПов работает в стране, ввели 118 электронных услуг. Скоро человеку вообще не нужно будет идти к чиновнику» *(В Украине уже работает 118 электронных услуг, – Гройсман // <http://www.dsnews.ua/politics/v-ukraine-uzhe-rabotaet-118-elektronnyh-uslug---groysman-27032019130700>. – 2019. – 27.03).*

Кабінет Міністрів затвердив пілотний проект із впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами (Human Resource Management Information System, HRMIS). Система, що впроваджується в рамках реформи державного управління, дозволить підвищити ефективність роботи чиновників і відкрити громадськості доступ до суспільно важливих даних про держслужбу.

Лідер реформи державного управління, Міністр Кабінету Міністрів України Олександр Саєнко:

«Ми по суті будуємо аналог системи ProZorro тільки в сфері людських ресурсів на державній службі. Система ґрунтується на принципах прозорості, публічного доступу до інформації, підзвітності та ефективності. Ми очікуємо, що HRMIS змінить культуру держуправління і значно підвищить рівень довіри до державної служби загалом».

Проект реалізується з використанням досвіду реформи публічних закупівель та запуску системи ProZorro. Менеджером проекту HRMIS є Олександр Стародубцев, один із засновників ProZorro.

Олександр Саєнко підкреслив, що впровадження HRMIS значно підвищить ефективність системи державного управління. «Ми зможемо оцінювати роботу підрозділів і окремих службовців, мотивувати їх, покращувати результативність роботи – це дуже потужний управлінський інструмент».

У рамках пілотного проекту HRMIS буде впроваджуватись у Міністерстві фінансів, Секретаріаті Кабінету Міністрів, а також у двох державних агентствах: Національному агентстві з питань держслужби (НАДС) та Державному агентстві з питань електронного урядування (ДАЕУ). Наразі вже розпочато внутрішню роботу з пілотними установами. Детальний графік впровадження системи буде затверджено найближчим часом.

Пілотний проект впровадження HRMIS здійснюється за кошти ЄС та за підтримки WorldBank.

Презентацію проекту під час засідання Уряду провів **Голова НАДС Костянтин Ващенко**. Він розповів про ключові принципи і підходи інформаційної системи.

HRMIS – це сучасна система обліку та управління персоналом. Подібні системи вже використовують великі приватні компанії як в Україні, так і в розвинутих країнах світу. «До такої системи вносяться всі відомості про державного службовця: від його завдань і обов'язків до розміру заробітної плати. Отже, ми отримаємо величезну кількість актуальних даних про тисячі чиновників по всій країні. І ці дані будуть постійно оновлюватись».

За його словами, сьогодні статус державного службовця в Україні мають близько 240 тисяч осіб. «Ми не можемо в повній мірі використовувати такий величезний потенціал, якщо не маємо інформації про них в електронному вигляді. Нам потрібна більша керованість та відкритість. Важко підвищити ефективність роботи, коли ми не маємо чіткого розуміння, хто і чим зайнятий» (*Уряд запускає сучасну автоматизовану систему управління персоналом на держслужбі HRMIS* // <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-zapuskaye-suchasnu-avtomatizovanu-sistemu-upravlinnya-personalom-na-derzhsluzhbi-hrmis>. – 2019. – 27.03).

Протягом квітня-травня в Україні запрацює сервіс з онлайн-реєстрації товариств з обмеженою відповідальністю. Відповідну постанову «Деякі питання дерегуляції господарської діяльності» Уряд ухвалив 27 березня 2019 року.

Проект із надання цих послуг в електронному вигляді, спільно розроблений Міністерством економічного розвитку, Міністерством юстиції, Держагенством із питань електронного урядування, Офісом реформи адміністративних послуг, BRDO і проектом EGAP, *забезпечить*:

- Онлайн-реєстрацію нового або зміну статутних документів діючих ТОВ
- Обрання моделі управління, найменування, керівництва, види діяльності, порядок виплати дивідендів, збільшення розміру статутного капіталу, скликання загальних зборів тощо в електронному вигляді
- Обрання системи оподаткування в електронному вигляді
- Отримання рекомендацій та підказок щодо юридичних наслідків вибору кожного варіанту.

Людмила Рабчинська, керівник сектору політики та реінжинірингу Офісу реформи адміністративних послуг:

«Очікується, що новий онлайн-сервіс спершу набуде популярності серед діючих ТОВ. Через прийнятий у червні 2018 Закон «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» підприємці ризикують залишитися після 16 червня 2019 року з нечинними статутами. Тому їм терміново потрібно погодити свої установчі документи з діючим законодавством. Новий сервіс дозволить це зробити за 3 хвилини».

Для того щоби скористатися новим онлайн-сервісом, засновникам та учасникам ТОВ потрібно мати електронний цифровий підпис. Наразі для реєстрації ТОВ необхідно подавати пакет документів у Державний реєстратор та відвідувати низку інших державних органів *(В Україні запрацює сервіс з онлайн-реєстрації компаній // <https://www.prostir.ua/?news=v-ukrajini-zapratsyuje-servis-z-onlajn-rejestratsiji-kompanij>. – 2019. – 27.03).*

22 березня, у Всесвітній день води, в Україні презентували нову електронну послугу. Відтепер дозвіл на спеціальне водокористування можна оформлювати та анулювати он-лайн. Нова електронна послуга спрощує дозвільну процедуру не тільки для водокористувачів, а й для кожного учасника процесу. Про це йшлося під час прес-брифінгу в ІА «Укрінформ» за участі очільників держорганів та організацій, причетних до проекту: Державного агентства водних ресурсів та Державного агентства з питань електронного урядування, а також – проекту USAID/UK aid «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS» і Фонду «Східна Європа».

Електронна послуга доступна на сайті e-services.davr.gov.ua, а також – на Урядовому порталі kmu.gov.ua в розділі «Електронні послуги», де наразі вже можна знайти 120 різноманітних електронних послуг, які Уряд запровадив для громадян та бізнесу.

Спеціальне водокористування – це використання вод для задоволення потреб населення, промисловості, транспорту, сільського господарства та інших галузей економіки, включаючи право на забір води, скидання стічних вод, що перевищує 5 куб. м на добу. Спеціальне водокористування здійснюється юридичними та фізичними особами на основі дозволів, які видає Держводагентство.

Донедавна подати заяву разом із необхідним пакетом документів можна було особисто або через уповноважену особу лише через місцевий ЦНАП. Забрати дозвіл – через ті самі двері. Проте тепер водокористувачеві можна значно скоротити цей шлях: не виходити з дому чи офісу, а заповнити електронну заяву он-лайн у зручний для себе час. Дозвіл можна також отримати через Інтернет в електронному вигляді.

Ірина Овчаренко, Голова Державного агентства водних ресурсів:

«До червня 2017 року видачу дозволів на спецводокористування здійснювали обласні держадміністрації. В межах гармонізації державної політики у водній сфері з нормами Євросоюзу цю функцію було передано Держводагентству та його територіальним органам. І одразу ми почали працювати над впровадженням єдиної ІТ-системи, яка б дозволила усім територіальним органам агентства ефективно виконувати свої дозвільні функції. Електронна послуга з видачі дозволів – лише верхівка айсберга з упорядкування такої діяльності».

Електронна послуга з видачі дозволів на спецводокористування має низку переваг: і не тільки для водокористувачів, а й для всіх учасників процесу.

По-перше, це – прозорість. Завдяки онлайн-сервісу заявник бачитиме всі етапи проходження своєї заявки. А принцип мовчазної згоди, який може бути застосований як відносно органів, що протягом 15 календарних днів мають надати свої експертні висновки, так і в цілому відносно Держводагентства, яке має у 30-денний термін надати водокористувачеві дозвіл або мотивовану відмову, застосовуватиметься автоматично. Крім того, онлайн-подача заявок не передбачає контакту зі службовцями, відповідно знижує ризик корупції в цьому процесі.

По-друге, прогнозується, що впровадження електронної послуги приведе до більш ефективного використання часових ресурсів. Якщо раніше багато часу забирало пересилання пакета документів між ЦНАП, Держводагентством та погоджувальними органами, тепер усі учасники процесу мають доступ до єдиної інформаційної системи, де зберігається пакет документів заявника.

По-третє, скоротиться кількість відмов у видачі дозволів через допущення помилок та огріхів при заповненні заяви водокористувачем. Пакет документів, окрім заяви, містить іще багато таблиць із різними показниками. Вписуючи їх власноруч, доволі легко помилитися. Так, за даними Держводагентства, кількість відмов через допущені помилки та огріхи сягала майже 25 %. Відтепер в онлайн-формі всі розрахункові частини є автоматизованими, отже, можливість допустити помилку суттєво мінімізується. До онлайн-форми підключено 15 довідників, які допомагають заявникові заповнювати форму.

По-четверте, електронна послуга дає змогу водокористувачеві співпрацювати з розробниками пакета документів. Водокористувач може надати проектній організації, з якою він співпрацює, доступ до онлайн-заяви для заповнення даних нормативних розрахунків. Потім – лише засвідчити онлайн-заяву своїм електронним підписом і спрямувати до Держводагентства на розгляд. Це зручно, безпечно та ефективно.

«Впровадження електронної послуги – це не просто переведення в онлайн наявної адміністративної послуги. Щоразу ми детально аналізуємо весь бізнес-процес, вишукуємо можливості для оптимізації, ліквідуємо непотрібні зарегульованості. Тому електронна послуга завжди є більш зручною як для користувачів, так і для державних органів», – сказав Олександр Риженко, Голова Державного агентства з питань електронного урядування.

Публічні реєстри дозволів та водокористувачів

Разом із запуском електронної послуги на постійній основі стають відкритими дані реєстрів дозволів та водокористувачів, які Держводагентство веде від червня 2017 року.

Раніше ці дані публікувалися держорганом раз на місяць в excel-форматі. Через те, що заповнювали їх працівники вручну, таблиці містили помилки і в кодах ЄДРПОУ, і в датах видачі дозволів, і в номерах запису тощо. До того ж такий формат зберігання даних не був зручним ані для подальшого аналізу, ані для контрольних органів, ані для громадськості.

У межах підготовки електронної послуги було проведено значну роботу з виправлення помилок у записах реєстрів. Надалі дані до реєстрів потраплятимуть автоматично, приміром, дата видачі дозволу – з електронного підпису посадової особи, яка такий дозвіл видала. Інформація про заявника – з електронної заяви, яку той подав.

У Держводагентстві припускають, що за три-п'ять років та за умови, що принаймні 80 % усіх водокористувачів користуватимуться саме електронною послугою, публічні реєстри стануть придатними для побудови на їх основі зручних та корисних ІТ-сервісів. Наразі в реєстрі водокористувачів міститься майже 9 тис. записів, хоча загальна їх сукупність в Україні – близько 20 тисяч.

Окрім Держводагентства, Державної екологічної інспекції та Державної фіскальної служби, реєстри можуть також зацікавити місцеві органи виконавчої влади, правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування, громадські організації та пересічних громадян.

Петро Матіяшек, керівник проекту USAID/UK aid «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS»:

«Запуск електронних послуг для водокористувачів був одним із пріоритетних для нас і наших партнерів. Адже це допоможе щорічно понад 7 000 користувачам, які подають заявки, економити час, уникаючи паперової бюрократії. Для держави – це зручна й прозора процедура, яка мінімізує корупційні ризики, адже усувається безпосередній контакт із чиновником. Наступним кроком стане запуск програмного забезпечення автоматичної звітності, що надасть більше якісних відкритих даних із спецводокористування та зробить онлайн-сервіс ще більш ефективним для всіх учасників».

За словами **Віктора Ляха, президента Фонду «Східна Європа»**, впровадження електронної послуги та відкриття даних реєстрів разом матимуть економічний, соціальний та екологічний ефект.

«Прозорість у видачі дозволів спростить умови ведення бізнесу, а відкритий реєстр дозволить зробити діяльність компаній більш підзвітною та прозорою. Це сприятиме зменшенню корупційних ризиків та збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, що матиме соціальний та економічний ефект. Громадськість матиме можливість проводити моніторинг водокористування. А в майбутньому накопичені big data щодо водокористування дозволять Держводагентству більш ефективно формувати політику у сфері охорони водних ресурсів, що матиме екологічний ефект»
(Відтепер дозвіл на спецводокористування можна оформити он-лайн //

<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/vidteper-dozvil-na-specvodokoristuvannya-mozhna-oformiti-lajn>. – 2019. – 22.03).

В Україні до Всесвітнього дня води Державне агентство водних ресурсів України презентувало нову електронну послугу, що дозволяє отримати або анулювати дозвіл на спеціальне водокористування, а також разом із Укрпоштою випустило маркований художній конверт.

... Голова Державного агентства з питань електронного урядування України Олександр Риженко підкреслив, що впровадження електронної послуги – це не просто переведення в онлайн вже наявної адміністративної послуги, новий формат ліквідує непотрібні зарегульованості, а також оптимізує весь бізнес-процес.

За словами президента Фонду Східна Європа Віктора Ляха, тепер процес реєстрації та отримання послуг для водокористувачів триватиме 15 хвилин.

Керівник напрямку електронних послуг проекту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS» Данило Молчанов зазначив, що заявнику потрібно лише внести початкові дані, а всі розрахунки система виконує автоматично, а крім того, заяву можна зберегти як чернетку, та доробити її пізніше. Він повідомив, що заявник самостійно може відстежувати стан розгляду заяви.

Крім того, в Укрінформі відбулася процедура спецпогашення конверта «Вода.Цінуй.Думай.Бережи». Її провели голова Держводагентства Овчаренко та начальник управління філателістичної продукції акціонерного товариства «Укрпошта» Наталя Мухіна. Конверт було випущено накладом 850 тис. примірників. Його можна буде придбати в будь-якому відділенні Укрпошти.

Це вперше було випущено спеціальний конверт до Дня води. Торік на замовлення Держводагентства була випущена поштова марка, у конкурсі на найкращий дизайн цієї поштової марки з нагоди Всесвітнього дня води перемогла учениця 1 класу Наталія Хрієнко з Кіровоградської області.

Перші три марковані художні конверти до Дня води голова Держводагентства подарувала представникам Державного агентства електронного урядування, за допомогою якого було розроблено послугу онлайн-замовлення/анулювання дозволу на спеціальне водокористування.

Як повідомляв Укрінформ, святкування Всесвітнього дня води 22 березня було започатковано у 1993 році. Рішення про День води було прийнято під час конференції Генеральної асамблеї Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища, яка відбулась у Ріо-де-Жанейро 3-14 червня 1992 року.

Цьогорічна тема Дня води – «Не залишаючи нікого осторонь».

За даними ООН, на сьогодні близько 2,1 мільярда людей живуть без доступу до безпечної води в домашніх умовах. Завдання Дня води полягає в тому, щоб знизити втрати води і збільшити обсяги переробки. Нині понад 80 відсотків стічних вод забруднюють довкілля, потрапляючи у ґрунт

недостатньо очищеними (*До Всесвітнього дня води презентували нову е-послугу // <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2665203-do-vsесvitnogo-dna-vodi-prezentovali-novu-eposlugu.html>. – 2019. – 22.03*).

Державне агентство з питань електронного урядування України випустило міні-серіал «Тримай пораду від сусіда». Це інформаційна кампанія з шести відеороликів, у яких розповідається про найпопулярніші електронні послуги.

Мета кампанії – популяризувати електронні послуги. Минулого року рівень користування ними зріс утричі. Це свідчить про поширеність таких сервісів серед громадян і бізнесу.

У міні-серіалі під назвою «Тримай пораду від сусіда» 6 відеороликів тривалістю 1 хвилина. Головні герої – сусіди Василь і Петро.

Коли потрібні адміністративні послуги, один звертається до держорганів особисто. Другий – обирає отримання послуг он-лайн, що зрештою виявляється зручнішим та простішим.

Кожна серія присвячена окремій послугі:

- оформлення допомоги при народженні дитини;
- запис в електронну чергу для оформлення закордонного паспорта;
- відкриття ФОП;
- отримання виписки про земельну ділянку;
- повідомлення про початок будівництва;
- електронний кабінет водія.

Після надання статусу соціальної реклами міні-серіал розміщуватимуть на національних та регіональних телеканалах, а також в Інтернеті. До розповсюдження долучаться державні органи, які надають електронні послуги (*Владислава Шевченко Як користуватися електронними послугами: шукай поради у новому серіалі // <https://nachasi.com/2019/03/15/yak-korystuvatysya-elektronny-my-poslugamy-shukaj-porady-u-novomu-seriali>. – 2019. – 15.03*).

Зі стартом тижня «Відкритого Уряду», який відбувається в межах міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», в Україні розпочато інформаційну кампанію «Тримай пораду від сусіда».

Олександр Риженко, голова Державного агентства з питань електронного урядування України:

«Мета кампанії – популяризувати електронні послуги, які ми впроваджуємо разом із іншими державними органами. Протягом минулого року рівень користування електронними послугами зріс утричі. Це свідчить про затребуваність таких сервісів серед громадян і бізнесу».

Кампанія складається з шести відеороликів – міні-серіалу «Тримай пораду від сусіда». Глядач стає свідком того, як двоє – сусіди Василь і Петро – потребують отримання певних адміністративних послуг. Один звертається

до держорганів особисто, другий – обирає отримання послуг он-лайн, що зрештою виявляється зручнішим та простішим.

Таким чином, сюжетами роликів стали саме ті електронні сервіси, які мають значну потенційну аудиторію користувачів. «Якщо український бізнес уже давно відчув переваги електронної взаємодії з державою, то пересічні громадяни – ще ні. Тому й вирішили зацентувати саме на цих електронних послугах. Мінімізація ризиків побутової корупції завдяки їм – найбільш відчутна», – зазначає **Лоренс Хелд, директор проекту USAID «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні #ВзаємоДія!»**, за підтримки якого відбувається кампанія.

Після надання статусу соціальної реклами міні-серіал розміщуватимуть на національних та регіональних телеканалах. А також – в Інтернеті, зокрема, таргетованим рекламним просуванням у Facebook та Youtube. До розповсюдження рекламних матеріалів також долучаться державні органи – надавачі електронних послуг та всі охочі.

Посилання на міні-серіал: http://bit.ly/eServices_Youtube_Campaign
(Державне агентство з питань електронного урядування розпочинає кампанію «Тримай пораду від сусіда» // <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/derzhavne-agentstvo-z-pitan-elektronnogo-uryaduvannya-rozpochinaye-kampaniyu-trimaj-poradu-vid-susida>. – 2019. – 14.03).

У Верховній Раді зареєстрований законопроект про «е-малятко», який забезпечить одночасне надання послуг з державної реєстрації новонародженого за низкою напрямів. Про це повідомляється на сайті парламенту.

Наразі документ направлено на розгляд профільного комітету і надано йому для ознайомлення.

Законопроект №10134 («Про внесення змін до деяких законів України щодо створення сприятливих умов для отримання послуг, пов'язаних з народженням дитини») **пропонує забезпечити одночасне надання послуг з:**

- державної реєстрації народження,
- реєстрації місця проживання,
- призначення допомоги при народженні дитини,
- реєстрації в електронній системі охорони здоров'я,
- реєстрації у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків,
- видачі посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї.

Зазначена ініціатива отримала назву «Електронне малятко».

Заяву на отримання зазначених послуг батьки зможуть подавати в електронному вигляді з використанням кваліфікованого електронного підпису. Її можна буде подати як в органі державної реєстрації актів цивільного стану, так і в закладах охорони здоров'я. До цього долучать

центри надання адміністративних послуг, які так само надаватимуть весь зазначений пакет послуг, пояснили в одному з теруправлінь юстиції.

Додатково передбачено, що під час державної реєстрації народження дитини можна буде передавати в електронному вигляді в режимі реального часу інформацію про новонародженого до Єдиного державного демографічного реєстру.

Після ухвалення законопроекту кожна українська сім'я зможе в себе вдома через інтернет зайти в електронний кабінет, ідентифікувати свою особу електронним ключем, подати одну уніфіковану заявку. У ній слід вказати ім'я дитини та перелік послуг, які батьки хочуть отримати. Ця заявка буде опрацьована всіма відповідними службами, а батьки отримають послугу без необхідності відвідувати різні державні установи.

Державне агентство з питань електронного урядування України планує на 2019 рік запровадити 50 нових публічних послуг в е-форматі.

Сервіс «е-малятко» дасть змогу батькам новонародженої дитини отримати повний спектр послуг із реєстрації новонародженої дитини.

Раніше Кабінет міністрів обіцяв запровадити електронну послугу «е-малятко» (*Марія Мамаєва У Раді зареєстрували законопроект про «е-малятко»* // <https://www.unn.com.ua/uk/news/1786270-u-radi-zareyestruvali-zakonoproekt-pro-e-malyatko>. – 2019. – 14.03).

Національний банк уперше отримав престижну міжнародну нагороду Central Banking Awards у категорії «Прозорість» від профільного журналу про діяльність центральних банків та фінансових регуляторів Central Banking.

Як наголосили у Central Banking Awards, із 2014 року Національний банк зіткнувся із численними проблемами – конфліктом у східних регіонах країни, зростанням інфляції, банківською системою, що не працює. У таких умовах центробанку було легко піддатися спокусі не оприлюднювати жодної інформації.

Навпаки, Національний банк значно збільшив обсяг інформації, яку він оприлюднює. Він наполегливо працює над тим, щоб ця інформація була доступною швидко та у зрозумілій формі.

У попередні роки таку ж відзнаку отримали Швеція, Чехія, Канада та Ізраїль.

Central Banking Awards – це щорічна нагорода профільного журналу Central Banking. Вона складається з 26 категорій, 13 із яких відзначають успішні кейси та здобутки центральних банків світу. Інші 13 категорій – учасників фінансового ринку.

Категорії, за якими обираються найкращі центральні банки: центральний банк року, Голова року, довічне досягнення Голови, економічні дослідження центральних банків, прозорість, управління резервами, управління готівковим обігом, управління ризиками, ініціатива року, веб-сайт, видатний внесок у розбудову інституційної спроможності центрального банку,

фінансова інклюзія, а також розвиток інфраструктури платежів та ринкових операцій.

Категорія «Прозорість»

Нагороду Central Banking Awards у категорії «Прозорість» передусім отримують за здобутки центрального банку з точки зору прозорості стосовно широкого кола стейкхолдерів (зацікавлених груп).

Для цього центральний банк має продемонструвати значні здобутки та лідерство, підтверджене зрозумілою комунікацією та взаємодією зі стейкхолдерами (*Владислава Шевченко НБУ отримав міжнародну нагороду у категорії «Прозорість» // <https://nachasi.com/2019/03/14/nbu-otrymav-mizhnarodnu-nagorodu-u-kategoriyi-prozorist>. – 2019. – 14.03).*

Державна міграційна служба запровадила чат-бот, за допомогою якого можна отримати консультацію з оформлення біометричних документів та скористатися електронними сервісами відомства.

Голова ДМС Максим Соколюк:

«Сьогодні ми презентуємо новий сервіс. Це чат-бот. У нових популярних месенжерах – вайбер та телеграм, можна буде в інтерактивному режимі отримати консультацію, записатися в електронну чергу та отримати інформацію про стан виготовлення документів».

За його словами, «за таких умов використання електронних сервісів хабар просто нікому давати і нема за що».

«Цей сервіс є точкою входу в ті електронні сервіси, які є на сайті міграційної служби. Це дуже очікуваний крок від центрального органу державної влади – робити такі прозорі та прості сервіси для того, щоб громадяни відчували повагу до себе», – наголосив **координатор проекту «Реформа управління на сході України II»**, що виконується GIZ за дорученням Федерального уряду Німеччини, **Олексій Кубар**.

Водночас **заступник голови Державного агентства з питань електронного урядування України Валерій Бакал** зауважив, що скористатися чат-ботом можна з будь-якого гаджету, що дозволить контролювати кожен етап оформлення певного документа.

У ДМС повідомляють, що посилання на чат-ботів розміщено на сторінці «Онлайн-сервіси» на сайті відомства.

Також наголошують, що для громадян користування чат-ботами та всіма електронними сервісами Міграційної служби є безкоштовним.

Новий сервіс запроваджено з Державним агентством з питань електронного урядування України за підтримки проекту «Реформа управління на сході України II», що виконується GIZ за дорученням Федерального уряду Німеччини (*Запровадження офіційних чат-ботів Державної міграційної служби України // <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2655042-zaprovadzenna-oficijnih-catbotiv-derzavnoi-migracijnoi-sluzbi-ukraini.html>. – 2019. – 12.03).*

На сайті Національної служби здоров'я України з'явилася мапа усіх закладів, які надають первинну медичну допомогу, та сімейних лікарів-ФОПів.

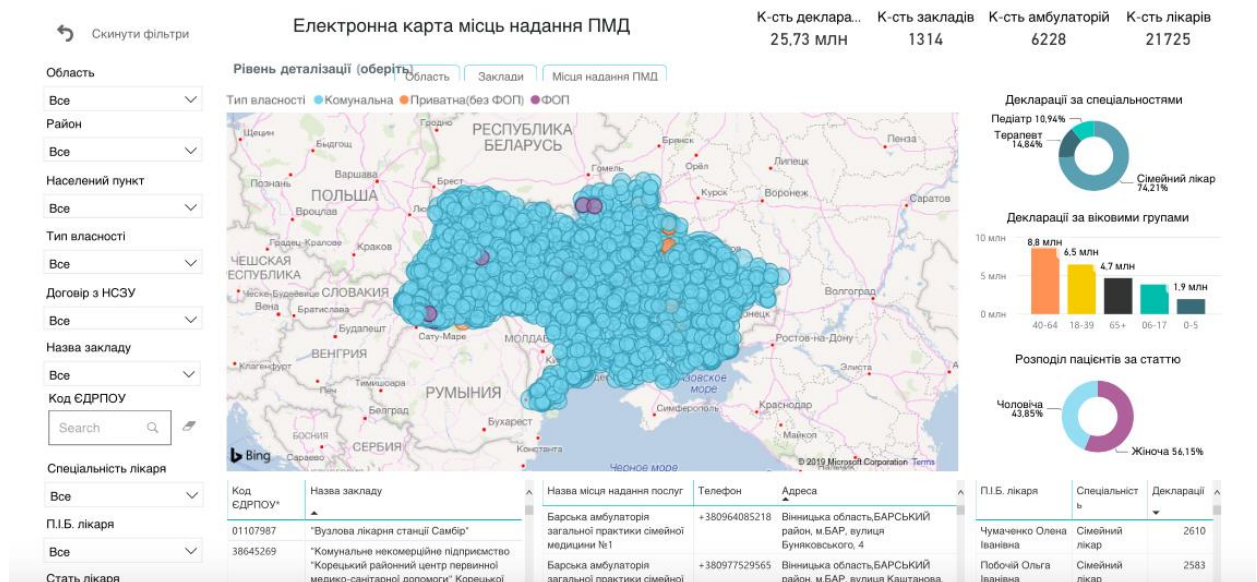
Знайти сімейного лікаря, найближчу амбулаторію до роботи чи дому, дізнатися скільки декларацій підписав ваш лікар – все можна знайти за допомогою мапи. З інформацією можна працювати з допомогою різних фільтрів, а також таблиць чи візуалізацій. Оновлення відбувається кілька разів на місяць.

Виконувачка обов'язків міністра охорони здоров'я України Уляна Супрун:

«Ще рік тому неможливо було детально прослідкувати на що йдуть кошти платників податків направлені на медичну допомогу громадянам на цьому рівні. Дуже багато паперів – дуже мало даних для аналізу. Відповідно чудове поле для маніпуляцій, «домовленостей» та впливу».

Що можна знайти на мапі:

- всі заклади та лікарів, які уклали договір з НСЗУ (навіть якщо лікар уклав лише одну декларацію);
- електронну карту закладів з усіма контактами амбулаторій та лікарів;
- розподіл комунальних та приватних медзакладів та лікарів-ФОПів по регіонам;
- кількість декларацій, які уклав лікар (пошук можна здійснювати за прізвищем чи спеціальністю лікаря);
- розподіл декларацій за віковими групами, статтю та за спеціальностями лікаря.

Нещодавно на сайті НСЗУ відкрили базу даних з інформацією про виплати медичним закладам, які мали або мають договір із Нацслужбою здоров'я: <https://goo.gl/r9E98c>. Ще один корисний інструмент для управлінців і громадських активістів (*Владислава Шевченко Медична реформа: куди*

звернутися – мапа амбулаторій та сімейних лікарів // <https://nachasi.com/2019/03/06/medreforma-kudy-zvernutysya>. – 2019. – 06.03).

Замість стосів паперів на робочих столах у чиновників – планшети. Міністерство освіти і науки України перейшло на електронне управління документообігом. У МОН повідомили про успішне завершення проекту міжнародної технічної допомоги «Альянс сприяння прозорому управлінню освітою в Україні» (УТЕМА), що тривав упродовж 2016-2019 років.

Міністр освіти і науки Лілія Гриневич на прес-конференції, присвяченій переходу на е-урядування в МОН:

«Ми отримали ефективні інструменти для більш прозорого управління освітою».

Як розповіла міністр, тепер кожен працівник може зайти в базу даних і відстежити, коли той чи інший документ надійшов до міністерства, хто над ним працював і на якому він зараз етапі.

«Раніше я як міністр завжди заставляла у своєму кабінеті величезні стоси паперів, які були мені адресовані і які потрібно було розписати. Сьогодні я можу зі свого планшета розписати цю пошту, навіть не знаходячись безпосередньо у своєму кабінеті. Це дуже пришвидшує документообіг, підвищує ефективність врядування».

Окрім документообігу в МОН, оцифровано також фінансову та статистичну звітність вишів. І, як кажуть у міністерстві, це допомагає приймати вірні управлінські рішення – наприклад, про те, які виші заслуговують на переваги при отриманні держзамовлення.

Проект «Альянс сприяння прозорому управлінню освітою в Україні» профінансувало Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

«Я вважаю, що наш «Альянс» досягнув мети», – заявила **директор USAID в Україні Сюзан Фрітц**.

За її словами, «Ці важливі цифрові рішення забезпечують прозорість та підзвітність у роботі міністерства, звужують можливості корупційних проявів. Довіра громадськості до освітньої системи України зростає».

Завдяки проекту міністерство отримало не лише 2 електронні системи – документообігу та фінансової звітності, але й власний сервер з ліцензією Microsoft.

Як сказав **директор «Майкрософт Україна» Михайло Шмельов**, «Цифрова трансформація, яка відбулася в МОН, дасть змогу нарощувати якість роботи міністерства, якість освіти в Україні».

«Серверна вже працює, навчання серед персоналу міністерства проведені, а електронні бази даних дають змогу бачити, які кошти куди йдуть», – розповів **директор «Американських рад з міжнародної освіти в Україні» Ярема Бачинський**.

«Американські ради» координували проект е-врядування в МОН. І як каже Бачинський, «З часом вплив цих цифрових систем управління освітою

стане дуже відчутним. Своїм існуванням вони мінятимуть поведінку людей. У кращий бік, у бік більшої підзвітності» (*Оксана Лігостова USAID допоміг Міносвіти перейти на електронне врядування // <https://ukrainian.voanews.com/a/usaaid-ministry-of-education/4814445.html>. – 2019. – 05.03*).

28 лютого в Бухаресті Перший віце-прем'єр-міністр Степан Кубів взяв участь у Третій Міністерській зустрічі з цифрової економіки країн ЄС та країн Східного партнерства.

У своєму виступі Степан Кубів підкреслив, що *цифровізація економіки та суспільства є стратегічно важливим пріоритетом роботи Уряду, Президента і Верховної Ради України як складової європейської інтеграції України.*

«Це дієвий інструмент економічного зростання, який створює широкі можливості для залучення сучасних передових технологій в усі галузі економіки і життя. Цифровий ринок дозволить створити успішну торгівлю, кращу безпеку, залучити більше можливостей для підприємців та кращі умови для життя громадян».

Перший віце-прем'єр-міністр також нагадав, що Україна вже є частиною процесу цифрової трансформації, який включає в себе розвиток новітніх технологій зв'язку, кібербезпеку, зменшення плати за послуги міжнародного роумінгу з країнами Східного партнерства та ЄС, розвиток цифрової інфраструктури та електронну торгівлю.

«Ми забезпечили цифровізацію публічних закупівель завдяки «Прозорро», сформували розгалужену систему центрів надання адміністративних послуг і готові глибинно інтегруватися до Євросоюзу у значній кількості сфер: розширенні зовнішньої торгівлі, гармонізації стандартів з ЄС, масштабному реформуванні систем освіти, охорони здоров'я та інших».

Перший віце-прем'єр-міністр зазначив, що з 2018 року Україна долучилася до двоетапної оцінки Дорожньої карти інтеграції в Єдиний цифровий ринок ЄС, яку проводить Єврокомісія.

«Україна готова рухатись у цьому напрямку навіть далі, ніж це передбачено Угодою про асоціацію з ЄС. Найбільш важливими та актуальними напрямками цифровізації є кібербезпека, розвиток інновацій, електронне урядування та розвиток електронної торгівлі. У свою чергу це дозволяє розвинути українську цифрову інфраструктуру та ефективно покращити умови та якість життя людей по усій країні».

Перший віце-прем'єр-міністр України закликав ЄС надати сприяння та підтримку України щодо розбудови цифрової інфраструктури, яка є основою для подальших процесів цифровізації.

За підсумками зустрічі учасники схвалили Декларацію, якою підтвердили політичну згоду країн ЄС та Східного партнерства продовжувати діалог про зниження тарифів на послуги роумінгу, що також

сприятиме реалізації практичних кроків у цьому напрямі (*Степан Кубів: Україна є стратегічним партнером ЄС у розширенні Єдиного цифрового ринку* // <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/stepan-kubiv-ukrayina-ye-strategichnim-partnerom-yes-u-rozshirenni-yedinogo-cifrovogo-rinku>. – 2019. – 01.03).

Регіональні ініціативи

У Києві запрацювала оплата проїзду за допомогою електронного квитка Kyiv Smart Card у міській електричці.

Тепер здійснити оплату можна на 15 станціях:

«Дарниця», «Лівобережна», «Троєщина», «Троєщина-2», «Київ-Петрівка», «Зеніт», «Вишгородська», «Сирець», «Рубежівська», «Борщагівка», «Київ-Волинський», «Караваєві Дачі», «Київ-Пасажирський», «Видубичі» та «Лівий берег».

До цього Kyiv smart card вже успішно запрацював у автобусах, тролейбусах, трамваях та метро.

Також незабаром електронний квиток впровадять у фунікулерах.

Картка Kyiv Smart Card є ключем доступу до облікового запису у систему єдиного електронного квитка. Куплена карта прив'язується до особистого кабінету користувача. Він може поповнювати або купувати поїздки.

Після цього Kyiv Smart Card використовується у всіх видах громадського транспорту, де встановлені валідатори для зчитування таких карток. Просто прикладаєте картку і спокійно їдете, не шукаючи кондуктора (*Владислава Шеченко Електронний квиток почав працювати у міській електричці Києва // <https://nachasi.com/2019/03/27/elektronnyj-kvytok-pochav-pratsyuvaty-u-miskij-elektrychtsi>. – 2019. – 27.03).*

Тернопіль офіційно є частиною Міжнародної Хартії відкритих даних – міжнародної ініціативи, що сприяє співпраці, прийняттю та реалізації принципів, стандартів і найкращих практик відкритих даних у всьому світі.

Про приєднання Тернополя до Міжнародної хартії відкритих даних наприкінці лютого заявив **заступник голови Державного агентства з питань електронного урядування України Олексій Вискуб**. Він назвав це позитивною «OpenData. Грою у відкриту» та привітав громади Тернополя і ще трьох міст (Кропивницького, Івано-Франківська та Хмельницького) з приєднанням до Хартії.

«Впевнений, що саме ці міста стануть драйверами наступної хвилі розвитку відкритих даних на місцевому рівні. Тепер в Україні вже налічується 9 міст, що приєднались до Хартії та розвивають сферу відкритих даних. Цікаво, що 5 з цих міст входять у першу десятку рейтингу Transparent cities (до слова, Тернопіль увійшов у ТОП-10 найпрозоріших міст України у цьому рейтингу, – прим.авт.)».

Міський голова Сергій Надал зазначив, що приєднання Тернополя до міжнародної ініціативи – це стратегічний крок для усього міста. Адже прозорість, відкритість та підзвітність завжди були пріоритетними у

діяльності міської ради і саме над цими напрямками продовжується активна робота.

«Такий результат – це ознака того, що наші зусилля з розвитку відкритих даних визнаються на міжнародному рівні і це для нас вагомий стимул для подальшого розвитку та впровадження кращих практик у сфері відкритих даних. На даний момент ми затвердили План заходів та дій з реалізації принципів Міжнародної Хартії відкритих даних, наповнюємо наш портал opendata.te.ua новими наборами даних та будемо реалізовувати на основі цих даних корисні для тернополян аналітичні модулі».

Україна продовжує просуватися вперед у світовому рейтингу розвитку відкритих даних Open Data Barometer, у тому числі, завдяки успіхам на місцях. Так, ще чотири українських міста: Івано-Франківськ, Кропивницький, Тернопіль та Хмельницький, – приєдналися до Міжнародної хартії відкритих даних і, таким чином, зобов'язались розвивати політику відкритих даних. Відтепер в Україні вже 9 міст, що приєдналися до Хартії. Україна стала другою країною у світі, де так багато міст взяли на себе таке зобов'язання *(Тернопіль долучився до міжнародної хартії відкритих даних // <http://uzinform.com.ua/news/2019/03/27/160891.html>. – 2019. – 27.03).*

Упродовж двох днів делегація управлінців Сумської міської ради вивчала досвід міста Дніпро із впровадження електронного урядування та методів комунікації влади з місцевою громадою, роботою Центру надання адміністративних послуг.

У рамках семінару «Дніпро – «розумне місто» сумські управлінці ознайомилися із такими проектами як «Система «Контакт-центр»», «Безпечна та інноваційна освіта», «Ситуаційний центр», «Єдина гаряча лінія».

Завдяки поїздці вдалося не тільки обмінятися досвідом, а й налагодити контакти з колегами інших міст України, що дозволить активізувати співпрацю *(Олександр Вертіль Дніпро – «розумне місто» // <https://ukurier.gov.ua/uk/news/dnipro-rozumne-misto>. – 2019. – 15.03).*

Експертний погляд

Ресурс, на якому розміщений земельний аукціон CETAM, фізично знаходиться у Вінницькій області. За даними YouControl компанія, якій належить має кінцевих бенефіціарів в Лімасолі на Кіпрі. А сам ресурс зареєструвала Вінницька міська рада. Про це йдеться в матеріалі «Земельні електронні аукціони CETAM – державна земля у (не)безпеці?» на AgroPolit.com.

Про це свідчить ланцюжок експертних висновків **віце-президента УСПП, голови Комісії з питань науки та ІТ Івана Петухова.**

«Для початку перевіримо місце розташування (локації) самого ресурсу, на якому розміщено земельний аукціон – <https://setam.net.ua>. У пошукової системи для цього достатньо можливостей. Визначимо IP-адресу цього ресурсу і хостинг-провайдера, де він розташований: IP адреса 91.197.59.34, яка належить компанії «GARUDA NETWORKS LLC» з місцем локації в Україні «blvrd. Lesi Ukrainki 34». Блок IP-адрес зареєстровано –2017-02-15T10:28:57Z, останні зміни внесено –2017-08-28T10:02:08Z. Отримавши цей результат, спробуємо перевірити ТОВ «ГАРУДА НЕТВОРКС» за допомогою або публічного ресурсу YouControl, або на сайті держреєстратора, ми бачимо що це товариство має кінцевих бенефіціарів в Лімасолі на Кіпрі. Дивіться самі: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/40939160».

За словами Івана Петухова, основний вид діяльності товариства – оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність. Тобто, це пересічний надавач послуг хостингу, який, скоріше за все, було куплено під конкретне завдання, що натякає зміна назви компанії 07.11.2016 р., а наявність офшорного коріння може вказувати про створення схеми для виведення бюджетних коштів.

Другий момент, на який звертає увагу експерт, стосується роботи ще однієї важливої складової торгів.

«Задля сталої роботи система електронних торгів використовує» інноваційну децентралізовану технологію Blockchain», про це свідчить інформація на сайті <http://blockchain.gov.ua> – «Електронний аукціон Openmarket, створений Міністерством юстиції України у партнерстві з Державним агентством з питань електронного урядування, Фондом «Східна Європа» та американською компанією BitFury Group першими в світі розпочали використовувати інноваційну децентралізовану технологію Blockchain».

Ця технологія повинна пройти сертифікації в ДСС ЗЗІ.

«Зацікавившись державним ресурсом <http://blockchain.gov.ua>, я вирішив перевірити його належність. Для цього скористаємось сервісом whois ТОВ «Хостмайстер» і подивимось, хто його реєстрував на

сайті <https://hostmaster.ua>. Згідно з отриманими даними цей домен подавала на реєстрацію Вінницька міська рада ще 2017.07.28» – розповів Іван Петухов.

За його словами, все це нагадує незаконну схему з використанням іноземних грантів, що зроблено з єдиною метою – розпилити спочатку грант, а потім – гроші на щомісячну підтримку ресурсу ДП CETAM (*Українське ДП CETAM має кінське коріння // <https://kurkul.com/news/14932-ukrayinske-dp-setam-maye-kipske-korinnya>. – 2019. – 25.03*).

Українцы не спешат пользоваться государственными электронными сервисами, хотя к концу 2018 года на правительственном портале можно было получить онлайн порядка 119 услуг. С одной стороны, низкая их популярность объясняется слабой информированностью людей и невысокой IT-грамотностью.

Но есть и другая проблема – электронная идентификация граждан. Ведь чем сложнее услуга, тем сильнее чиновникам хочется быть уверенным, что они окажут ее нужному человеку. Одно дело предоставит физлицу выписку из реестра по конкретной компании, совсем другое – открыть банковский счет или переоформить права.

Почему украинцы не торопятся получать электронные подписи, и что намерено делать правительство, чтобы мотивировать их пользоваться госуслугами онлайн, рассказал первый заместитель главы Государственного агентства по вопросам электронного правительства Украины Алексей Выскуб.

«На конец прошлого года в Украине насчитывалось действующих 5 миллионов электронно-цифровых подписей. Причем это с учетом бизнеса. Мы понимаем, что бизнес охвачен ЭЦП на 100 %, граждане – нет».

Одной из причин такого положения вещей он считает несовершенство украинских процедур. В Европе люди не ходят в органы и ведомства с флешками за цифровой подписью, а получают ее автоматически в виде Mobile ID или ID паспорта. Закон же о ЭЦП работает в Украине с 2004 года, однако до сих пор прорыва в охвате граждан технологией не случилось. Чиновники возлагают надежду на скорый запуск нашими мобильщиками аналогичной технологии, а также выдачу украинцам ID-карт. Которые с недавнего времени раздают не только по достижении 14-лет, но и при «вклейке» фотографии в 25 и 45 лет (*Микола Олиарник, Александр Проценко Электронному правительству мешают ленивые украинцы // https://ubr.ua/ukraine-and-world/technology/eusluhi_video-3881047. – 2019. – 15.03*).

За годы независимости в Украине создали сотни всевозможных реестров, собрав в них терабайты данных обо всем, что только можно. Может показаться, что в стране «электрифицировали» уже все возможные госуслуги, тем более, что чиновники чуть не каждый месяц рассказывают украинцам о подключении новых сервисов к электронной

платформе. Однак українці по сей день вынуждены таскать из ведомства в ведомство справки, чтобы оформить субсидии, помощь на ребенка или даже заплатить налоговикам выписанный за просроченный платеж штраф. А бизнес продолжает ублажать чиновников, «смазывая» прохождение своих прошений неизбежным вознаграждением.

Первый заместитель главы Государственного агентства по вопросам электронного правительства Украины Алексей Выскуб:

Государство – это четко определенный набор административных процессов. К сожалению, эти процессы в Украине очень зарегулированы и забюрократизированы. Причин часто – это и унаследованная нормативная база, и исторические особенности. Электронное правительство – это глубокий реинжиниринг всех управленческих процессов в государстве.

Суть э-правительства состоит в том, чтобы все эти процессы сделать современными, прозрачными, эффективными, основанными преимущественно на информационных технологиях. Безусловно, это очень сложный процесс, и небыстрый. Одним из ключевых барьеров являются не так чиновники, как унаследованная нормативная база.

При реализации любого цифрового проекта в сфере э-правительства где-то 80 % времени и других ресурсов уходит на изменение законодательства. И только 20 % занимают такие практические аспекты, как программирование и внедрение. Это норма для любой европейской страны. Часто, как пример, приводят Эстонию. Но надо принимать во внимание, что у этой страны за плечами 20 лет опыта и усилий.

Как пример, можно привести услугу назначения помощи при рождении ребенка. Для того, чтобы позволить подавать документы онлайн было потрачено где-то 10 месяцев. Большая часть этого времени ушла на внесение изменений в правительственное постановление. Чтобы разработать программное обеспечение, ушло два-три месяца.

Тут надо отметить, что речь шла о внедрении услуги еще недостаточного качества. Ключевой принцип, которого придерживаются и в европейских странах, – услуга должна пройти реинжиниринг. Нельзя при создании электронной услуги просто полностью копировать бумажный процесс.

Если услуга требует подачи каких-то документов, которые частное лицо или бизнесмен собирает в других учреждениях, то такая услуга не нужна. Электронная услуга «на выходе» должна требовать от обратившегося только один документ – заявление. Все другие документы должны собираться автоматически.

Чтобы перевести получение помощи при рождении ребенка полностью в электронную форму, мы прошли три этапа. Сначала внесли изменения в постановление. Разрешили подавать документы онлайн. И отменили требование о подаче копии свидетельства о рождении. Раньше молодая семья подавала заявление и вместе с ним несла эту копию. Ее достоверность работники ведомств не могли никак проверить. И, в связи с

этим, кстати, было много злоупотреблений. Ведь когда нет доступа к реестру актов гражданского состояния, проверить, действительно ли родился ребенок, невозможно.

Первое, что мы сделали – убрали требование предъявлять копии свидетельства о рождении. То есть теперь подается только заявление, в котором указывается лишь номер свидетельства о рождении. После чего следует онлайн-запрос в РАГС, который отвечает, действительно ли родился ребенок.

В таком виде услуга проработала девять месяцев. Мы убедились, что электронная форма подачи существенно ускоряет внутренние бизнес-процессы и решили внести еще одно изменение в правительственное постановление. Теперь, в случае подачи бумажного заявления срок предоставления услуги остается 10 рабочих дней, как было и раньше. Но, если вы подаете заявление в электронной форме, то срок ответа – один рабочий день.

Но в процессе реализации услуги обнаружилась еще одна проблема: при несоответствии места проживания и регистрации, в управлении соцзащиты по месту фактического проживания могли потребовать справку, что вы не подавались на оформление помощи по месту «прописки». Такого народа у нас очень много, и их гоняли между фактическим местом проживания и местом «прописки». На ликвидацию этой проблемы у нас ушел почти год.

РРО на смартфонах и электронные чеки запустят весной – как это будет работать

Оказалось, что у Министерства социальной политики нет единой онлайн-базы данных. То есть, они запрашивали такие данные из регионов раз в месяц. Не было возможности проверить, что человек не обращался за той же помощью в разные места. Если же нарушения удавалось выявить, то такие дела застревали в судах на годы.

Мы в третий раз внесли изменения в постановление. Опять это длилось около восьми месяцев. Была объединена база по всем регионам. Теперь, если вы обращаетесь за помощью по месту фактического проживания, сразу же идет запрос по месту регистрации. Если там нет обращения – помощь назначается автоматически. Вот как проходил реинжиниринг услуги, на первый взгляд не очень сложной. Ведь требовался всего один документ.

На портале Кабинета министров у нас доступно 119 услуг. Мы понимаем, что качество этих услуг – разное, что со временем нужно будет проводить реинжиниринг. Какие-то услуги надеемся полностью автоматизировать. Это постоянный процесс.

Можно привести пример из сферы строительства, где есть три класса сложности сооружений. Классификация зависит от размеров, выбросов и других параметров. Например, промышленные строения – третий класс. Все, что касается частного строительства, малого и среднего бизнеса – первый класс. В Украине примерно 80 % всего, что строится – это первый класс,

СС1. Это жилищное строительство, до четырех этажей с ограничением по площади квартир.

Мы начали процесс постепенного перевода в онлайн всех разрешительных документов в строительной сфере. Начали с услуг по сооружениям первого класса, потому что он наиболее простой и требует наименьшего количества документов. Мы понимаем, что сфера строительства сколько-нибудь заметного результата.

К примеру, спустя 2 года работы онлайн услуги «Уведомление о начале строительных работ» количество отказов оставалось на уровне 50 %. Хотя мы понимали, что причин для отказа по процедуре почти нет. В июне 2018 года нам удалось сделать ее полностью автоматической и с тех пор мы не зафиксировали ни одного отказа. Эта услуга стала первой в Украине, когда решение принимает не чиновник, а система. И сейчас мы работаем над тем, чтобы таких услуг становилось все больше.

Можно обращаться и в бумажном виде, и в электронной форме?

Да. Электронный способ создается как параллельный. Мы хотим «дожать» и услуги в сфере строительства для бизнеса перевести исключительно в электронную форму. Во многих странах электронные услуги появляются как альтернатива. Если в течение двух-трех лет они доказывают свою эффективность, то принимается правительственное решение, что они становятся полностью электронными. Как наиболее яркий пример можно привести Данию. Они каждые два-три года очередные 20 услуг делают полностью электронными.

Почему пользователей электронными услугами немного?

Тут играет фактор некой ментальности, поскольку люди больше доверяют бумажке. Также свою роль играет низкий уровень осведомленности. Сейчас мы проводим более комплексные коммуникационные кампании, чтобы охватить как можно больше слоев населения. Последние два года мы больше работали над внедрением электронных услуг, и только теперь начали уделять внимание их популяризации.

Еще один барьер – **это электронная идентификация.** Административные услуги предусматривают, что их результатом становится изменение статуса граждан. Для таких сервисов электронная идентификация очень критична.

Мы требуем наличия электронной цифровой подписи (ЭЦП). Охват ЭЦП в Украине невысокий, на конец 2018 года около 5 млн граждан имели ЭЦП. Это данные – с учетом бизнеса. При этом последний обеспечен ЭЦП на 100 %, а люди – нет.

В развитых странах цифровая подпись не выдается на компакт-диске или флешке. Это незащищенные носители. Граждане Евросоюза получают ЭЦП двумя путями. Первый – ID-паспорт. Второй – Mobile ID.

В Украине закон об ЭЦП существует с 2004 года. За все это время у нас все должно было бы быть по-другому. Но в Украине наиболее

распространенный способ получения ЭЦП – поход гражданина куда-то и запись на незащищенный носитель. Что само по себе ужасно и, ни о какой безопасности речи идти не может. Когда у нас пойдет развитие электронных, финансовых услуг, э-коммерции, то ситуация с кибербезопасностью серьезно ухудшится.

Как думает обычный гражданин: я не оформляю ЭЦП, потому что мало услуг, где можно воспользоваться этой возможностью. Мы повысим спрос на электронные услуги. С 14 лет украинцы будут получать новый паспорт, а также при вклеивании фото после достижения 25 и 45 лет. Таким гражданам уже будет выдаваться не обычный, а ID-паспорт. Ежегодно будет появляться 1,5-2 млн человек с ЭЦП.

Технология Mobile ID также может обеспечить граждан надежным и безопасным инструментом электронной идентификации. Ведь ЭЦП в SIM-карте – это полная защита, даже если телефон утерян или украден. PIN-код знает только владелец.

Сколько всего в Украине госреестров?

Мы в 2016 году насчитали около 350 реестров. Большая часть из них не является базовыми, такими как демографический, земельный кадастр, реестр вещественных прав, реестр бизнеса – который у нас называется ЕГР. В среднем таких базовых реестров в каждой стране от трех до семи.

Но качество украинских данных оставляет желать лучшего. Если в нескольких реестрах сопоставить информацию, то количество ошибок будет колебаться в пределах 30-50 %.

Нацбанк разрешил открывать депозиты онлайн

Но дело понемногу движется. Постепенно создается демографический реестр. До недавнего времени его вовсе не существовало. Паспорт выдавался в паспортных столах. В которых архивы – рукописные. Расшифровать их и доверять им – невозможно. Электронную базу начали создавать в 2014 году. Миграционная служба приняла, на мой взгляд, правильное решение – наполнять его на основе данных о выдаче внутреннего (ID карты) или заграничного паспорта.

Граждане получают 14-значный код – уникальный номер записи в реестре (УНЗР). Который со временем должен стать основным идентификатором. Это было сделано с тем, чтобы обойти некоторые религиозные моменты. Сугубо формально это не код гражданина, а просто номер записи в реестре.

На сегодня в едином демографическом реестре где-то 13,5 млн человек – столько удалось собрать с 2014 года. Трудно сказать, когда все население будет охвачено. В основном там активная его часть. Те, кто только получил внутренний паспорт (ID карту), или же зарубежный паспорт.

Какие нам нужны базовые реестры?

Уже созданы и успешно функционируют земельный кадастр, так называемый бизнес-реестр (ЕГР юрилиц), демографический реестр. Условно

хорошо работает реестр имущественных прав. Условно потому, что в БТИ далеко не все архивы оцифрованы.

Еще один важный и ключевой – реестр адресов. Он у нас не создан. Он в том или другом виде существует в статистике, реестре имущественных прав, частично – в реестре избирателей. Фактически, это актуальная база всех существующих в стране адресов. Строительство, налоги – все крутится вокруг адресов. В прошлом году Министерство юстиции создало рабочую группу. И есть планы до конца года создать такой реестр. Все остальные, пускай 150 реестров, должны работать на основе вот таких базовых реестров.

Українцям масово відмовляють в реєстрації землі – Госземкадастр зароботав по-новому

В каждой стране есть реестр реестров. У нас он называется Национальный реестр электронных информационных ресурсов. Каждая система, существующая в государстве, должна быть зарегистрирована.

Сейчас мы сталкиваемся с дублированием данных в реестрах и со сбором избыточных данных. А надо понимать, что ни один государственный или местный орган власти не имеет права собирать данных больше, чем необходимо для внесения в какой-либо реестр. Цель создания надреестра – упорядочить все реестры, ликвидировать дублирование.

Осенью 2018 года мы внедряли услуги по транспорту – электронный кабинет перевозчика, с помощью которого можно оформить лицензию. Для обычных пользователей есть возможность, сфотографировав на улице любую маршрутку, узнать, есть ли у этого предприятия лицензия, какому предприятию принадлежит автобус и т.д. Но в нем информации намного больше, чем могло бы быть при условии взаимодействия с базовым реестром. Огромное количество полей, данные неактуальны.

Эту проблему мы решаем двумя путями. Первый – упорядочивание базовых реестров и внедрение системы электронного взаимодействия государственных ресурсов «Трембита». По сути, это локализованная версия эстонской «шины» для взаимодействия госреестров.

В конце года ее приобрели за европейские деньги, она получила все необходимые разрешения и сейчас происходит построение первых взаимодействий. Каждое из которых приводит к трем вещам.

Первая – упрощаются услуги. Вторая – внутренний процесс становится проще и эффективней. Третья – каждое взаимодействие приводит к упорядочиванию данных в реестре.

Например, вы уже построили частный дом. Сначала уведомили о начале строительства, потом подали декларацию о вводе в эксплуатацию. В этом случае есть еще одна административная услуга – регистрация имущественных прав. Вы подаете необходимые документы и на вас регистрируют этот дом.

Если вы подавали все документы в электронном виде, то можете столкнуться со следующей проблемой: придется подать копию декларации о вводе в эксплуатацию. Именно на этом этапе возникало больше всего

злоупотреблений. Это не бланк строгой отчетности, а обычные бумажки. С подписью и печатью на последней странице. То есть средние страницы можно заменять, как угодно.

Когда украинцы перестанут бегать с бумажками?

В Украине первая электронная услуга появилась где-то в конце 2015 года. На сегодня у нас уже есть 119 услуг. Проблема в том, что они разрозненные. Всего в реестре Минэкономики около 1,2 тыс. услуг, большинством из которых пользуются лишь несколько раз в год. То есть нет никакого смысла переводить в онлайн их все, а лишь самые затребованные гражданами.

Есть 200-300 услуг, которые полностью покрывают все жизненные ситуации 90 % населения. Проблема в том, что у нас нет единого окна, one stop shop, которое позволило бы получать все услуги «из одних рук». Такая разрозненность влияет на восприятие пользователями. Они не видят высокой ценности в э-услугах. Цель на этот год – внедрение 50 новых электронных сервисов. Сейчас наиболее высокий приоритет – это услуги для отраслей и бизнеса.

Уже в марте должно быть в электронном виде разрешение на спецводоиспользование. Оно необходимо предприятиям, которые в процессе деятельности нуждается в заборе или сливе воды в естественные водоемы. Очень сложный и весьма коррупционный вопрос. Много предприятий, особенно зарубежных, сталкивались с этим. В год 15 тыс. предприятий обращаются за таким разрешением.

Также в этом году мы завершим процесс с лицензированием лекарств, что предполагает порядка пяти новых электронных услуг. В очереди стоит разрешение на использование недр.

Очень большие ожидания у нас от наполнения новыми услугами уже действующего кабинета автовладельца. Сейчас он выполняет скорее информационную функцию, нежели предоставления возможности оформить что-либо онлайн. К маю мы планируем в рамках этого кабинета реализовать, например, онлайн регистрацию авто и возможность замены водительского удостоверения. А также множества других массовых услуг, спрос на которые достигает по миллиону обращений в год.

В течение ближайших двух-трех лет какие бумажки исчезнут?

Раньше у нас подход был такой: есть услуга – переводим ее в электронный вид. В начале 2019 года утвержден новый план развития электронных услуг, согласно которому мы намерены внедрять комплексные электронные услуги, которые будут формироваться по принципу определенных видов бизнеса или жизненных ситуаций.

Как в Украине перепишут процедуру получения госпомощи на ребенка

К примеру, при рождении ребенка его родители должны получить свидетельство о рождении, оформить социальную помощь, зарегистрировать по месту проживания и т.д. Всего таких услуг до 9, в зависимости от семьи. Чтобы получить все эти услуги, молодым родителям необходимо подать 9

заявлений. Мы же, совместно с другими ведомствами, работаем над тем, чтобы от них требовалось лишь одно заявление. Данный проект имеет условное название «еМалышко». Соответствующий законопроект уже зарегистрирован в парламенте. Мы надеемся, что его реализация облегчит жизнь молодым родителям свыше 320 тыс. новорожденных ежегодно.

Когда заработает «Трембита»?

На данном этапе система полностью готова к внедрению, развернута на государственных серверах и получила необходимые сертификаты по безопасности. Сегодня мы начинаем подключение. До конца года у нас цель подключить к системе 20 основных госреестров. Их взаимодействие даст наибольший эффект и позволит не только упростить услуги, но также полностью автоматизировать некоторые из них. И, что очень важно, сэкономить стране миллиарды гривен.

К примеру, электронное взаимодействие между пенсионным фондом и реестром актов гражданского состояния, где регистрируется рождения, браки, смерти, – позволит не начислять пенсии уже умершим людям. Сейчас в этом наблюдается некий хаос. Из-за чего, по данным Минфина, потери составляют миллиарды гривен. Причина в отсутствии актуальной информации на момент обращений за начислением пенсий и других соцвыплат.

Не меньший эффект будет иметь электронное взаимодействие между земельным кадастром и налоговой. Поскольку позволит навести порядок с налогом на землю.

К слову, «Трембита» позволит украинцам втрое реже обращаться в органы власти, чтобы получить необходимую справку или услугу. Сегодня каждый из нас должен обратиться к чиновникам не менее 24 раза на протяжении всей жизни. После подключения к электронному взаимодействию достаточно будет осуществить только восемь обращений *(Микола Олійник Електронні госуслуги будут внедрять по-новому. Что запустят в 2019 году // https://ubr.ua/ukraine-and-world/technology/elektronnye-hosusluhi-budut-vnedrjat-po-novomu-cto-zapustjat-v-2019-hodu-3881056?fbclid=IwAR1BWYxwKBmPH5ZYyR4OyRfgapMi8Entc8Lr_2LEbriY7LzSy8jo0qT3Puc. – 2019. – 13.03).*

Анне Быкова, политтехнолог:

Цивилизованный мир стремится в электронное будущее. Выращивание агрокультур на других планетах, проведение операций нанороботами, массовый переход на электромобили... **Иновации касаются всех сфер жизни, в том числе – избирательного процесса. Электронные урны, сканеры бюллетеней, терминалы с сенсорными экранами – реалии избирательного процесса развитых стран. Глажка флагов утюгами и привязанные ручки в кабинках для голосования – реалии избирательного процесса в Украине.**

Электронное голосование – процесс голосования на выборах, включающий в себя: электронные средства голосования; электронные средства подсчета голосов. Электронные средства голосования (электронные урны, сканеры, специальные терминалы) – это инновационное достижение наших дней. А вот технологии электронного подсчета голосов известны миру уже 50 (!) лет. Они применялись на выборах с 1960-х годов с помощью перфокарт, которые в наши дни вытеснены более компактными и быстрыми носителями информации. Давайте разберемся, как проведение электронного голосования выглядит на практике.

Один из классических вариантов следующий. Избиратель приходит на свой участок, где устанавливаются его личность и право принимать участие в выборах. Он получает штрих-карту и заходит в кабинку, где вставляет ее в специальный терминал. На дисплее терминала появляется изображение бюллетеня с информацией о кандидатах. Избиратель делает свой выбор, нажимая на нужного кандидата, и устройство сохраняет его выбор и персональный код. После этого терминал выдает чек, подтверждающий факт голосования.

В каких странах выборы проходят в электронном формате?

Сегодня в мире насчитывается 17 стран, которые используют систему электронного голосования. Среди них: Бельгия, Бразилия, Великобритания, Франция, Филиппины, Индия, Канада, Нидерланды, США, Швейцария, Эстония. Как видим, эти страны абсолютно разные по географическому положению и административному делению, и это не становится препятствием для проведения электронных выборов.

К примеру, Филиппины – архипелаг, состоящий из 7107 отдельных островов, – успешно перешли на электронную систему в 2010 году. В Филиппинах была выбрана технология сканирования бюллетеней. Сканер считывает чекбоксы – «галочки», отметки, проставленные избирателем, и записывает цифровое изображение каждого бюллетеня.

В Эстонии электронное голосование начинается за неделю до дня выборов и позволяет каждому эстонцу из дому с помощью своей id-карты и специального сканера отдать голос. В 2007 году 30 тыс. эстонцев воспользовались такой альтернативой стандартному походу на участок, в 2011-м – 140 тыс., а в 2015-м – уже 170 тыс. человек. Недаром Эстонию называют государством, где победила электронная демократия.

В США во время избирательного процесса испокон веков использовались рычажные механизмы: избиратель подходил к машине, в которой имена кандидатов расположены над рычажками, и опускал один из них. В 2002 году Конгресс принял «Закон о содействии выборам», который потребовал наравне с рычажными механизмами внедрить системы голосования, оставляющие на бумаге запись. Цель – дополнительный контроль автоматизированной системы. К слову, на последних президентских выборах в электронном виде свой голос отдали 55 % избирателей.

Бразилія, к примеру, голосует электронно уже больше 20 лет: в 1996 году в электронной форме проголосовало 30 % избирателей, а с 2000 года – 100 %. Полный переход на инновационную систему был осуществлен благодаря федеральному закону об электронном голосовании 2002 года. А для повышения явки электронные урны были размещены не только на участках для голосования, но и на остановках общественного транспорта, вокзалах и крупных дорожных магистралях.

Даже Россия планомерно внедряет комплекс электронного голосования. На выборах в Государственную думу в 2011 году электронными урнами были оснащены 320 участков, на президентских выборах в 2012 году – 337 участков в семи субъектах федерации.

Какие плюсы и минусы электронного голосования?

Исходя из особенностей технологии и опыта многих стран, можно выделить следующие преимущества и риски электронного голосования.

<u>Преимущества/плюсы</u>	<u>Риски/минусы</u>
· сокращение ручного труда · сокращение бюрократии · отображение хода голосования в реальном времени · автоматический подсчет голосов · комфортное голосование для людей с особыми возможностями · быстрое определение результатов · криптографическая защита · экологичность процесса · соответствие принципам демократических выборов · снижение уровня фальсификаций · увеличение явки избирателей	· голосование только на своем участке · необходимо большое количество высококлассных it-специалистов · уязвимость от хакерских атак · ментальная неготовность избирателей · необходимость доработки избирательного законодательства · риск технического искажения результатов · высокая стоимость внедрения системы

Как видим, **основные преимущества** – сокращение трудовых и временных затрат, экономия, безопасность и скорость. Вместо стандартных 10–15 минут на голосование один человек может потратить 5–7 секунд. Важна и легкая доступность голосования для людей с особыми возможностями, например, с недостатками зрения или ограниченных в движениях. Электронные системы могут использовать наушники, педали, джойстики и другие приспособления.

Среди минусов – высокая стоимость внедрения и риск искажения результатов. Играет роль и ментальная неготовность. Судя по мнениям украинцев, далеко не все из них готовы расстаться с классической советской системой голосования. Мы доверяем системам интернет-платежей (WebMoney, PayPal), сервисам интернет-банкинга (Приват 24), но не готовы отказаться от привязанной ручки в кабинке для голосования? Хотелось бы верить в обратное.

Что касается стоимости, то для ее уменьшения есть альтернатива – интернет-голосование из дому или телеголосование. Телеголосование – это интерактивное голосование методом совершения звонка на специальные телефонные номера (например, голосование зрителей во время Евровидения). Такой формат, к примеру, выбрало для своих граждан правительство Канады.

Готова ли Украина к электронным выборам?

В начале 2018 года украинское правительство утвердило концепцию развития цифровой экономики и общества на 2018–2020 годы, которое предполагает введение электронного голосования на выборах. Синхронно с концепцией был разработан новый Избирательный кодекс с нормами о системах электронного голосования Украины. Верховная Рада пытается его принять с осени 2018 года. По последним новостям, новый кодекс смогут передать в профильный парламентский комитет в марте этого года. По мнению экспертов, коалиция заинтересована в затягивании голосования, поскольку его нормы, в том числе об электронном голосовании, снизят возможности фальсифицирования результатов выборов.

Мнения экспертов по поводу готовности Украины к переходу на e-voting расходятся. К примеру, **глава Комитета избирателей Украины Алексей Кошель** говорит о том, что «в ближайшие десятилетия не может быть и речи о введении в Украине электронного голосования. Главная причина – невозможность обеспечить безопасность информации».

А эстонский политолог Ивар Талло хвалит украинский IT-сектор, но критикует бездействие государства: «Украина занимает в мире четвертое место по экспорту электронных услуг. Но государство до сих пор не научилось привлекать активность предпринимателей и бизнеса для улучшения самого себя».

Я думаю, что Украине необходимо планомерно переходить на систему электронного голосования. Готова ли сейчас Украина к электронным выборам? На мой взгляд, нет. Причина – недостаточное количество средств и нужных специалистов. Мы даже не смогли вовремя обнародовать результаты ВНО, доведя до панического стресса тысячи школьников.

Готова ли Украина сегодня к электронному голосованию? Однозначно да. Преимущество системы электронных выборов как раз и состоит в том, что ее легко разделить на этапы: голосование, сбор и подсчет голосов. И даже внедрение первого этапа (электронного голосования) станет первым шагом на пути к быстрым и прозрачным выборам. А также повысит явку, которая выступит предохранителем от высокого уровня фальсификаций, об угрозе которых свидетельствуют все прогнозы (*Помахать ручке. Готова ли Украина к электронным выборам // <https://focus.ua/opinions/423020-pomahat-ruchke-gotova-li-ukraina-k-elektronnym-vyboram.html>. – 2019. – 11.03*).

Блоги та соціальні мережі

Віктор Нестуля, директор програми інноваційних проєктів Transparency International Україна, координатор системи моніторингу ProZorro:

Трансформація системи медичних закупівель рухається дуже швидко. За півроку з моменту створення ДП «Медичні закупівлі України» вдалося зробити вже дуже багато. Але ще більше викликів попереду.

Сьогодні мій останній день в якості виконуючого обов'язки генерального директора ДП «Медичні закупівлі України». Минуло півроку відтоді, як я увійшов до проєкту створення майбутнього стратегічного закупівельника ліків в Україні – централізованої закупівельної організації при Міністерстві охорони здоров'я. Ці шість місяців пролетіли дуже швидко. Тепер я вже можу розповісти, що вдалося зробити за цей час, та якими мають бути наступні кроки в цій сфері.

Що ми мали півроку тому? Міжнародні організації допомагають нам ефективно закуповувати ліки за 40 державними програмами на 6 млрд грн щороку. Проте ми розуміли, що це тимчасове рішення, і Україна має розбудовувати власну експертизу, аби із часом перейняти ці закупівлі на себе. Окрім того, ще 6 млрд грн щороку витрачається на ліки закладами охорони здоров'я на місцях. І використовуються ці кошти зовсім не так ефективно, як, наприклад, закуповують міжнародні організації. Цей напрямок теж потребує серйозних змін.

Над змінами вже давно працювала команда Міністерства за підтримки міжнародних партнерів, донорів, громадських організацій, доброчесного бізнесу. Грошей для початку було не так багато, але завдяки підтримці USAID (SAFEMed, TAPAS), МФ «Відродження», UNDP та Центру громадського здоров'я (кошти Глобального фонду по боротьбі зі СНІДом, туберкульозом та малярією) нам швидко вдалося акумулювати необхідні фінансові та експертні ресурси для стрімкого старту новоствореного Державного підприємства «Медичні закупівлі України» (МЗУ). Допомогати реформі стала і Київська школа економіки. Жодної копійки державних грошей ми досі не витратили.

Перше, з чого ми почали, це залучення професійної команди, яка має досвід втілення глибоких трансформацій. І ми таку команду зібрали.

До проєкту приєдналися такі «зірки» закупівельної спільноти як Надія Бігун та Неллі Стельмах. До нас долучилися багато професіоналів із бізнесу та державних структур. Ми також почали будувати відносини із експертами в самому МОЗі. Як і очікувалося, в багатьох департаментах міністерства працюють люди, що готові до якісних трансформацій та підтримують реформу. Це і стало основою для нашої роботи протягом 6 місяців.

З чим ми завершуємо цей перший пілотний етап? ***Нам вдалося досягти очевидних успіхів за кількома напрямками.***

Зокрема, було проведено перші успішні аукціони за кошти Глобального фонду. У більшості аукціонів ми змогли отримати ціни, значно нижчі не просто за середні, а за мінімальні ціни в ProZorro. Так в аукціоні на закупівлю Ганцикловіру ціна знизилася до 500 грн за флакон 500 мг, що на 34 % дешевше від мінімальної в ProZorro за 2018 рік – 757,56 грн.

Під час закупівлі Валацикловіру ми отримали ціну нижчу на 23 % (6,2 грн проти 8,07 грн за 500 мг).

А ціни на Флуконазол виявилися вдвічі нижчими від минулорічних в ProZorro – 1,3 грн проти 2,6 грн за 100 мг.

І навіть за позиціями, які перетинаються з номенклатурами міжнародників, ми отримали кращі ціни. Це доводить, що фокус було обрано правильно: завдяки внутрішній експертизі, проактивній роботі з ринком, відкритості у комунікаціях та використанню аукціону ProZorro МОЗ може закуповувати ефективно і своєчасно.

Друге значне досягнення – це підготовка до запуску електронних каталогів (е-каталогів). Це новий інструмент в електронній системі публічних закупівель ProZorro – аналог уже знайомих усім он-лайн магазинів на зразок hotline.ua чи Rozetka. Е-каталоги допоможуть, насамперед, регіональним замовникам (державним лікарням) швидко і ефективно закуповувати невеликі обсяги типових ліків і медичних виробів. Пілотний проект е-каталогів для Києва та Київської області стартує вже в квітні з таких простих позицій як фізрозчин, вата, бинти, шприци тощо. Поступово електронний «магазин» буде розширювати свій асортимент і згодом буде масштабований на всю Україну.

Третє – ми почали програмування інструментів аналітики на базі найкращих світових рішень і для закупівель, що проводяться міжнародними організаціями. Спільно з Transparency International Україна за підтримки МФ «Відродження» ми розробили дуже зручні та корисні дашборди за закупівлями вакцин, відтак доробляємо аналогічні рішення за рештою номенклатур. Схожий до bi.prozorro.org інструмент на базі Qlik Sense зовсім скоро дасть можливість громадянам та закладам охорони здоров'я у зручному форматі відстежувати залишки ліків, закуплених за кошти державного бюджету, очікувані терміни поставки, обсяги препаратів, що плануються до закупівлі на кожну область, і ще багато корисних даних.

Але чи не найбільш важливим успіхом цих 6 місяців я вважаю формування спільно з командою Київської школи економіки крутої концепції роботи ДП «Медичні закупівлі України». МОЗ тепер має чітке бачення, куди рухатися далі в питанні професійних закупівель, з якою бізнес-моделлю працювати, як формувати штат. Так головну ставку ми зробили саме на формування штату категорійних менеджерів, які будуть допомагати не лише ефективно закуповувати, а й системно планувати закупівлі, розуміючи ситуацію на ринку, конкурентність позицій тощо. Для того, аби

категорійники мали найкращу експертизу, ми разом з Київською школою економіки розробили програму професіоналізації.

Втім, деякі завдання «стартапу» МЗУ все ще залишаються не завершеними. Зокрема, доукомплектація команди, розбудова ІТ-інфраструктури на підприємстві, підготовка та прийняття необхідних законодавчих змін для максимально ефективного забезпечення країни ліками та медвиробами. ДП досі не отримало статус централізованої закупівельної організації.

Чому нам це не вдалося? Причин є кілька, і одна із них – необхідність інституалізації держпідприємства. Завдань у цьому напрямку дуже багато, і ДП має сконцентруватись на чіткому наборі функцій, адже йому треба досить швидко вийти на рівень закупівель на глобальному ринку. Тому важливо тримати чіткий фокус і не розпорошуватися.

Якими мають бути наступні кроки? По-перше, необхідно розвивати і закріплювати вже досягнуті успіхи. Цього року мають бути проведені інші закупівлі за кошти Глобального фонду та перші пілотні закупівлі за кошти державного бюджету (для цього потрібно отримати статус централізованої закупівельної організації вже найближчим часом). Дуже важливо довести на конкретному прикладі, що система ProZorro у поєднанні з професійністю та відкритістю закупівельника працює ефективно та може допомагати рятувати життя завдяки вищій забезпеченості ліками. Важливо також не зупинятися з розвитком е-каталогу та приділяти увагу пілотним рамковим угодам для регіонів. Адже регіональний напрямок має величезний потенціал до підвищення ефективності. Лікарі мають лікувати, а не думати про закупівлі. І МЗУ має чимшвидше почати їм в цьому допомагати.

По-друге, потрібне подальше нарощування експертизи і підсилення команди. За цієї умови досягти дуже амбітних цілей, які стоять перед МЗУ, цілком реально. Для цього напрямку команда має все – і достатнє фінансування, і достатню експертну й політичну підтримку. До того ж спільно з Київською школою економіки за підтримки TAPAS (USAID) вже готуються модулі професійного навчання за всіма базовими компетенціями, необхідними найкращим закупівельним командам. Підприємство у розвитку експертизи підтримують, зокрема, й міжнародні закупівельні організації – UNDP, UNICEF, Crown Agents.

Складним, але цілком реальними завданням буде прийняття необхідних законодавчих змін, аби наділити ДП МЗУ такими повноваженнями та преференціями, які сьогодні мають міжнародні закупівельні організації. Адже вони дають можливість закуповувати значно ефективніше. Важливо зберегти отриманий досвід для того, аби кількість закуповуваних ліків лише збільшувалася.

Власне, аби далі впроваджувати реформу, МОЗ і оголошує конкурс на посаду генерального директора МЗУ. Це справжній виклик і крутий досвід для будь-якого професіонала в сфері закупівель. Тому я закликаю всіх тих, кого драйвлять такі виклики, подаватись на конкурс і спробувати свої сили.

Це дуже крутий шанс бути причетним до найбільш масштабної трансформації в медичних закупівлях за історію Незалежності.

Для мене це був дуже важливий проект, важкий виклик і неоціненний досвід. Але я вважаю, що разом з нашою командою ми зробили дуже важливу роботу – заклали основу для потужного підприємства, яке допоможе зробити ліки в Україні дійсно доступними для всіх (*Медичні закупівлі як старпан: підсумки ніверіччя* // <https://blog.liga.net/user/vnestulya/article/32964?fbclid=IwAR1w9M5RfLiGAWZhZIqfn7vbZRLFipMVSyMCzXDG57e3l1yLmcBOlhAtTv4>. – 2019. – 29.03).

Max Nefyodov:

Кабінет Міністрів України прийняв велику комплексу постанову, які мають дозволити нам не впасти (а, можливо, і вирости) в рейтингу **Doing Business** цього року. Бо у нас там є ризики, адже законопроект #8124 вже три роки з моменту представлення все не на часі. Але ми боремось – і ось що для вас вибороли:

□ ТОВку тепер можна буде створити он-лайн за пару хвилин БЕЗ спеціальних знань. Всі необхідні юридичні документи (статут, протоколи) будуть автоматично згенеровані програмою з урахуванням потреб замовника (йому потрібно буде просто відповісти на кілька питань).

□ Отримати поштову адресу для об'єктів будівництва (нерухомості) буде простіше, бо вона надаватиметься автоматично ДО початку будівництва об'єкту разом з містобудівними умовами. Зараз в кожному місті існує свій унікальний порядок присвоєння адрес ПІСЛЯ завершення будівництва. У більшості випадків такі порядки наповнені «раритетами» типу різних «талончиків», «списків», «довідочок», що створюють сприятливий клімат для корупції та іншого трешу.

□ Завозити автозапчастини з країн ЄС тепер стане простіше, бо будуть усунені вимоги з сертифікації того, що уже і так сертифіковано в ЄС відповідно до Женевської конвенції. Менше процедур – дешевші автозапчастини.

□ Банки тепер матимуть доступ до державних реєстрів, чим озброїть їх у захисті своїх активів. Це значно ускладнить життя шахраям і створить умови для зменшення вартості кредитування.

□ Декларація про готовність об'єкту будівництва до експлуатації для об'єктів категорії СС1 (найменшої складності), що подаватиметься в електронному вигляді буде тепер опрацьовуватись за 1 (!!!) день та автоматично (!!!) за допомогою спеціального алгоритму. Поля для корупції в будівельній сфері стає все менше і менше.

□ Прибираємо дивні норми контролю за «баластними водами» суден в портах, а також приводимо їх у відповідність до вимог Митного кодексу (на кордоні мають сидіти митники, а не всі, кому цікаво). Це зменшить рівень корупції в екологічній сфері.

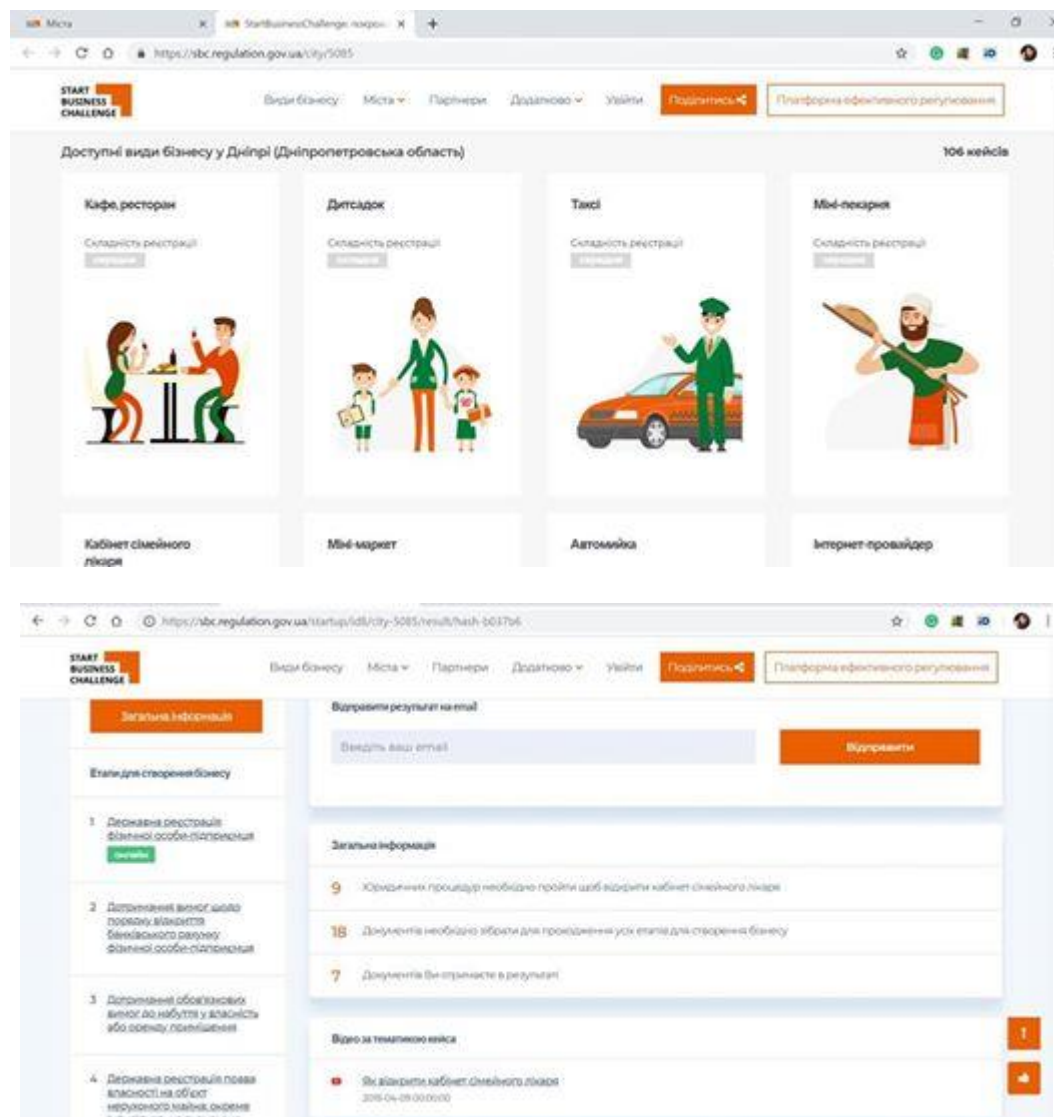
Тепер залишилось отримати погодження Державна регуляторна служба Міністерство юстиції, опублікувати і імплементувати (https://www.facebook.com/max.nefyodov?epa=SEARCH_BOX. – 2019. – 27.03).

Jaanika Merilo:

Напоминаю, что теперь открыть свое дело на много проще с помощью портала StartBusinessChallenge.

На портале по Днепру 106 разных кейсов, по которым вы можете получить пошаговку когда что надо делать для открытия своего бизнеса. Как регистрировать ФОП или юлицо. Какие лицензии надо получать и когда. Какие документы когда и куда предоставлять.

Например для открытия кабинета семейного врача система задает 8 вопросов и в итоге дает точную пошаговку действий с ссылками на нужные ресурсы, которую можно выслать и на почту.

(<https://www.facebook.com/jaanika.merilo>. – 2019. – 18.03).

Олена Криворучко, директор ГП «Укрдоринвест»:

Запуск единого электронного билета в Киеве постоянно откладывался, но в начале 2019 года процессу все-таки дали официальный старт. Пока система представлена...

Запуск единого электронного билета в Киеве постоянно откладывался, но в начале 2019 года процессу все-таки дали официальный старт. Пока система представлена довольно ограничено: она действует не на всех маршрутах, а некоторые ее компоненты до сих пор не доступны. Тем не менее, уже сейчас можно говорить о целом ряде потенциальных выгод. Помимо большей гибкости тарифов и очевидного удобства для пассажиров, электронный билет способен помочь в решении целого ряда задач – от привлечения инвесторов до построения совершенно новой городской транспортной сети.

В Берлине, Вене, Варшаве, Барселоне и многих других европейских городах длительное время в разном формате работают электронные проездные документы. Также электронные билеты на общественный транспорт действуют, например, в столице Грузии Тбилиси.

Чаще всего, система работает по следующему принципу. Человек выбирает себе билет из целого ряда альтернативных вариантов: на 1, 2, 5 или 10 поездок. Также можно выбрать опции на 24, 48, 72 или 96 часов. Есть проездные на месяц, квартал или полгода. Отдельные категории билетов могут существовать для студентов, пенсионеров, людей с особыми потребностями. Наконец, если речь идет о крупных мегаполисах с обширной транспортной сетью, чаще всего билеты делятся на зоны, в зависимости от их удаленности от центра.

С точки зрения пользователя, он приобретает от 45 минут до нескольких часов перемещений на любых видах общественного транспорта.

Благодаря электронным проездным, человек не должен платить на каждой новой пересадке. Для администрирования такой системы нужно меньшее число работников. Соединение всего транспорта в одну сеть дает возможность более точно определять время прибытия автобуса, троллейбуса, трамвая или поезда метро к остановке. Дальше информация подается на специальные табло, и у пассажиров пропадает фактор неопределенности.

Это – самые очевидные, но далеко не все потенциальные бонусы от новой системы.

Мы живем в 21 веке, когда главным активом является информация. Ее сбор, правильная обработка и использование существенно повлияли на очень много сфер. И теперь пришел черед городских транспортных сетей.

Сегодня, продавая билетик на трамвай и троллейбусы, можно более-менее точно оценить лишь общую загруженность маршрутов – в зависимости от того, сколько билетов было продано за день. Однако в этой цифре не будет двух очень важных компонентов. Первый – количество льготных пассажиров и пассажиров с проездными, которые не покупают билетик, и, значит, не войдут в статистику, а могут выражаться лишь каким-то примерным числом.

Второй – это распределении пассажиров в зависимости от дня недели и времени суток. Например, какой-то маршрут может быть популярен только утром и вечером, а другой – на протяжении всего дня. В свою очередь, планирование на основании конкретных исторических данных потенциально дает возможность улучшить качество транспортной сети не только путем добавления новых маршрутов и закупки дополнительного передвижного состава, но и за счет оптимизации текущих мощностей.

Сюда можно добавить системы по анализу автомобильного трафика – их самые разные варианты используются во многих европейских и американских городах, а также на хайвэях и просто автомобильных дорогах. Если совместить такие системы и данные, полученные от электронных билетов, то можно видеть все 100 % ежедневной маятниковой миграции в рамках Киева. Значит, можно четко понять, в какое время какие улицы чаще других оказываются занятыми, а какие – свободными. Дальше можно перенаправлять общественный и автомобильный транспорт таким образом, чтобы более эффективно распределять трафик, решая проблемы заторов и сокращая время в пути.

Еще один потенциальный бонус электронного билета – это его влияние на рост инвестиционной привлекательности общественного транспорта. В 2018 году Украина серьезно пересмотрела концессионное законодательство, сделав Государственно-частное партнерство весьма перспективным направлением. Тем не менее, что касается инфраструктурных проектов в рамках городов, пока в формате частных инвестиции говорилось только о строительстве новой ветки метро. Нетрудно предположить, почему происходит именно так: в метро люди проходят по турникетам, и можно предсказать пассажиропоток будущих станций, если сравнить заселенность местности и пассажиропоток уже существующих. На основании этих данных, в свою очередь, можно вполне точно просчитать денежные поступления и будущие прибыли.

Но вот другие виды транспорта пока такому анализу не поддаются. Например, в КГГА отмечают: чтобы заменить все маршрутки в Киеве, дополнительно нужно приобрести 231 автобус большой и сверхбольшой вместимости, 172 троллейбуса и 62 трамвая. Задача для местного бюджета и правда не простая, однако весьма доступная для частного инвестора, если бы такой действительно заинтересовался проектом. Но пока у нас нет хороших и достоверных цифр, привлечь в эту сферу частный капитал практически невозможно. В этом смысле, информация, собранная с помощью электронных билетов, может лечь в основу качественных бизнес-планов, многие из которых вполне способны притвориться в жизнь.

Наконец, нельзя забывать и о том, что мир давно вошел в фазу, когда людям продают не поездки, а возможность максимально быстро и удобно добраться из пункта А в пункт Б. Это и правда логично, ведь сегодня мало кто ездит на автобусе только ради того, чтобы показаться или провести время. Например, недавно Uber запустил в городе Денвер в США пилотный проект.

Когда человек строит маршрут через приложение Uber, система предлагает ему не только вызвать такси или разделить машину с другими людьми неподалеку, но также добавляет возможные маршруты общественного транспорта. И хоть пока это лишь пилотный проект, он как нельзя лучше показывает направление, в котором движется вся транспортная сфера.

Запуск электронного билета в Киеве – это большой шаг в сторону увеличения комфорта пользования общественным транспортом для пассажиров. Но, кроме этого, новая система потенциально может дать целый ряд дополнительных возможностей – начиная от анализа загруженности и эффективности маршрутов, до расчета инвестиционной привлекательности проектов и прихода в отрасль частного капитала. И Киев наверняка может стать пилотом для всей Украины (*Електронний билет по-киевски: не проездом единым // <https://blog.liga.net/user/ekrivoruchko/article/32778>. – 2019. – 14.03*).

Max Nefyodov:

#круглацифра от і новий рекорд взятий. Вже наче і не свято, просто нормальна щоденна робота ProZorro. Вже і не згадуються часи, коли на «кинь посилення на тендер, зараз глянемо хто там які довідки завантажив і що там за скарги» можна було хіба пальцем у віска покрутити. За цей час що тільки не купували через систему – були мавпи-капуцини, гільйотини (правда електричні), труни, хрести, наручники, 4 яблука для вистави, настільні ігри, тигри...

Ось вам різних фактів:

Кількість тендерів – 3,01 млн

Економія – 76,87 млрд грн.

Зареєстровано замовників – 35 690

Зареєстровано постачальників – 217 930

Заробив бізнес в ProZorro за весь час (сума підписаних договорів) – 1,34 трлн (по всім закупівлям). З них у конкурентних – 843 млрд грн.

Найдовший аукціон із 36 учасниками тривав з 15:33 – по 19:18, себто, 3 години 45 хв. (<https://www.facebook.com/max.nefyodov>. – 2019. – 13.03).

Державне агентство з питань електронного урядування України:

Державна міграційна служба України запровадила чат-бота, який записує в електронну чергу та відстежує готовність паспорта.

Відтепер отримати консультацію з оформлення біометричних документів та скористатися офіційними електронними сервісами міграційної служби можна в інтерактивному режимі у популярних месенджерах Viber і Telegram.

Чат-бот поставить кілька запитань щодо індивідуальних умов оформлення документа і проінформує, які саме папери потрібно мати із собою під час оформлення у міграційній службі або центрі надання адмінпослуг (ЦНАП). Також в інтерактивному режимі можна отримати консультацію про оформлення всіх біометричних документів, які видає ДМС:

ID-картка, закордонний паспорт, а також – посвідки на постійне та тимчасове проживання для іноземців та осіб без громадянства.

Також будь-хто за бажанням може отримати у месенджері повідомлення про кожен новий етап оформлення документа аж до моменту, коли він надійде до підрозділу для видачі.

Новий сервіс запроваджено Державна міграційна служба у співпраці з Державним агентством з питань електронного урядування України та за підтримки проекту «Реформа управління на сході України II», що виконується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за дорученням Федерального уряду Німеччини (https://www.facebook.com/eGovernanceUkraine/?hc_ref=ARSVAFDrXwdyNIPl-M1yCU2l7OiRteG5Xi0LO_jNwAe2PgxH7bzWNJhs6n9tDbyP9cY&fref=nf. – 2019. – 12.03).

Інфографіка

Доступ до інформації про планування територій – одна з ключових проблем інвесторів, які планують будувати нерухомість. Закритість тут майже завжди породжує корупцію та безлад.

Для того, щоб виправити ситуацію проектна група Офісу ефективного регулювання (BRDO) спільно з Мінрегіоном за підтримки програми “MATRA” створили онлайн портал RMAP /www.rmap.minregion.gov.ua в якому вже працюють всі регіони України та внесено записів по 20 тисячам адміністративно-територіальних одиниць з містобудівної документації.

Завдяки RMAP:

Ви можете швидко знайти діючу містобудівну документацію, якщо вона опублікована в Інтернеті

Ви можете швидко повідомити орган містобудування про нову документацію чи помилки у наявних відомостях про документацію

Ви можете проаналізувати кількість розроблених та опублікованих містобудівних документацій у різних регіонах України

(Онлайн портал RMAP – відкрита містобудівна документація // <http://cadastre.in.ua/onlayn-portal-rmar-vidkrita-mistobudivna-dokumentatsiya>. – 2019. – 13.03).

Зарубіжний досвід

В Беларуси будет создано приложение электронной почты, предназначенное для обмена информацией между физическими лицами – гражданами Беларуси и государственными органами, другими организациями.

Во время акции был поднят вопрос перспектив создания электронного документооборота между государственными учреждениями путем использования различных баз, систематизации перечней документов различных министерств и их синхронизации.

«К 2021 году предусматривается организация оперативного межведомственного информационного взаимодействия в части обмена электронными документами, сообщениями и иного вида информацией между государственными органами и организациями, юридическими лицами и индивидуальными предпринимателями, физическими лицами, а также субъектами других государств. Также будет создано приложение электронной почты гражданина Беларуси, которое предназначено для обмена информацией между физлицами – гражданами страны и госорганами, другими организациями», – рассказали в Минсвязи.

В Беларуси создано и успешно функционирует электронное правительство, обеспечивающее эффективное взаимодействие информационных ресурсов различных госорганов для обеспечения административных процедур и оказания широкого спектра электронных услуг физическим и юридическим лицам.

«Общее количество электронных услуг, оказанных посредством общегосударственной автоматизированной информационной системы в 2018 году, почти вдвое превышает аналогичный показатель за 2017 год. В месяц оказывается более 500 тыс. электронных услуг. В 2018 году Беларусь поднялась на 38-е место в рейтинге ООН по уровню развития электронного правительства и переместилась на 11 строчек вверх по сравнению с результатами 2016 года».

Важным компонентом электронного правительства является система межведомственного электронного документооборота государственных органов, в которой работают более 12 тыс. белорусских организаций и ведомств, удобно и оперативно обмениваясь электронными документами. Среди них все государственные органы, учреждения образования и здравоохранения, культуры и спорта, реального сектора экономики и социальной сферы. Ежемесячно количество активных пользователей этой системы возрастает более чем на 200 абонентов.

Еще одно обращение касалось перспектив спутникового интернета в Беларуси. «Услуга доступа к сети Интернет посредством спутниковой связи предоставляется в Беларуси с мая 2016 года. Оператором услуг является

Завод точной электромеханики. Услуга оказывается с помощью первого белорусского телекоммуникационного спутника «Белинтерсат-1» и доступна как для юридических, так и для физических лиц. За дополнительной информацией физлица и юрлица могут обратиться непосредственно к оператору».

Также во время акции интересовались задачами и функциями головного подразделения РУП «Белтелеком». «Динамичное развитие процессов цифровой экономики в мире, в том числе в Беларуси, требует строительства современной информационно-коммуникационной инфраструктуры и замены морально устаревших оборудования и сетей электросвязи. РУП «Белтелеком», являясь одним из основных исполнителей мероприятий Государственной программы развития цифровой экономики и информационного общества на 2016-2020 годы, проводит масштабную модернизацию телекоммуникационных сетей электросвязи и в 2019 году завершает крупнейший инвестиционный проект по внедрению технологии GPON».

В настоящее время в состав «Белтелекома» входят шесть областных филиалов, филиалы «Междугородная связь», «Минская городская телефонная сеть», «Подсобное сельское хозяйство» и головное подразделение, которое включает Международный центр коммутации (МЦК), Информационно-расчетный центр (ИРЦ) и Минскую телефонно-телеграфную станцию. На площадях МЦК сосредоточено основное технологическое оборудование, обеспечивающее белорусских потребителей высокотехнологичными услугами электросвязи. ИРЦ начисляет и выставляет счета абонентам за оказанные услуги электросвязи. Минская телефонно-телеграфная станция обеспечивает предоставление каналов связи для нужд органов государственного управления (*Приложение для обмена информацией между физлицами и госорганами создадут в Беларуси // <https://www.belta.by/society/view/prilozhenie-dlja-obmena-informatsiej-mezhdu-fizlitsami-i-gosorganami-sozdadut-v-belarusi-341859-2019>. – 2019. – 28.03*).

Министерство финансов Республики Беларусь полностью перешло на использование лицензионных продуктов Microsoft, отказавшись от пиратских версий ПО.

Директор по кибербезопасности, лицензионному соответствию и управлению программными активами Microsoft в странах СНГ Дмитрий Береснев:

В других госорганах также идёт «активная работа» в этом направлении, добавил он, упомянув Следственный комитет, МЧС и так далее.

«Переход государственных органов Беларуси на подлинное ПО происходит, возможно, не совсем высокими темпами, но все госорганы в процессе решения данной проблемы». В лидерах модернизации подходов на сегодня – Брест, остальные пока отстают.

Представитель корпорации уверен, что массовое использование в госорганах Беларуси лицензионных продуктов Microsoft возможно (*Госорганы Белоруссии постепенно отказываются от пиратского софта – представитель Microsoft // <http://d-russia.ru/gosorgany-belorussii-postепенno-otkazыvayutsya-ot-piratskogo-softa-predstavitel-microsoft.html>. – 2019. – 21.03*).

Гуманитарная помощь с приходом современных технологий изменилась. Особое значение имеют цифровые технологии при возникновении критических ситуаций.

К примеру, в январе 2010 года на Гаити произошло землетрясение, сила которого превысила 7 баллов по шкале Рихтера. Эта катастрофа позволила заглянуть в будущее. Находясь в одной из самых бедных стран мира, спасатели обнаружили, что у 80 % населения есть мобильные телефоны. Люди отправляли SMS, прося о помощи и сообщая о своем местонахождении. Однако гуманитарные службы оказались не готовы согласовать и организовать поддержку.

Между тем за пределами Гаити появились «цифровые волонтеры», которые помогли зафиксировать сигналы помощи, отметить на карте кризисные центры и передать гуманитарным службам информацию о пострадавших. На острове в это время появились предприниматели со станциями для зарядки телефонов.

В 2018 году Международный комитет Красного Креста установил «мобильный киоск» в Руанде для беженцев из Бурунди. Он работает от солнечной батареи и заряжает до 20 телефонов одновременно. В обычных условиях жизни разряженный мобильный телефон или отсутствие связи не более чем временные проблемы. А в кризисных ситуациях, когда нужно связаться с семьей или спасательными службами, телефон – самая доступная возможность получить необходимую помощь.

Современные технологии проникают во все сферы жизни: у международных гуманитарных организаций сейчас наблюдается смена парадигм. Люди по-прежнему нуждаются в помощи, но требования к формату ее оказания изменились. Обмен информацией стал практически молниеносным: появляются порталы, мобильные приложения, интерактивные карты, SOS-кнопки (*«Цифровизация» гуманитарной помощи // <https://open.gov.ru/infopotok/5517897>. – 2019. – 19.03*).

«Экономическая правда» побывала в столице Эстонии и узнала как работает «цифровое» государство на примере школы, больницы, налоговой, правительства, и какие преимущества от этого получают граждане.

Поездка имела особое значение, потому что «цифровая» Эстония была создана на основе IT-системы, которую начала внедрять Украина в 2018 году. Иными словами поездка позволила заглянуть в будущее «цифровой»

Украины, которое может стать реальностью, если у украинского премьера и парламента будет на то политическая воля.

Эстонская IT-система называется X-Road, в то время, как украинский аналог получил название «Трембита». Главная ценность системы состоит в том, что с ее помощью все госучреждения страны могут обмениваться данными электронных реестров в режиме реального времени.

Система экономит деньги и время граждан и чиновникова, а также устраняет «коридорную» коррупцию. Кроме того, «Трембита» позволяет получить почти любую электронную госуслугу онлайн в считанные минуты из любой точки мира.

Здесь можно в режиме реального времени наблюдать какое количество запросов обрабатывает эстонская X-Road. За 2018 год система обработала почти 1 млрд запросов, а за февраль 2019 – 104 млн запросов. В 2018 году X-Road сэкономил гражданам Эстонии 1407 рабочих лет или 12,3 млн рабочих часов.

Если бы система в таком же масштабе, как в Эстонии работала в Украине, она бы за один 2018 год сэкономила украинцам 39396 рабочих лет или 345 млн рабочих часов, что равно примерно 562 человеческим жизням.

Гражданин

Каждый год гражданин Эстонии пользуется 100-120 электронными госуслугами и каждый год электронные госуслуги экономят эстонскому гражданину 10 дней жизни.

Например, раньше каждый посетитель Департамента шоссейных дорог тратил в среднем 2 часа на стояние в очереди и 1,5 часа на получение госуслуги: продление срока действия водительских прав, прохождение технического осмотра, продление срока действия медицинской справки. Сейчас все это можно сделать из дома за 5 минут. Можно даже поменять собственника автомобиля сидя на диване дома.

Всего в Эстонии доступны онлайн 2595 госуслуг. В оффлан остались только три услуги: регистрация недвижимости, заключение и расторжение брака. Эстонцы шутят: первое, что получает ребенок после рождения не имя, а уникальный идентификационный код эстонца. Этот код – ключ гражданина к услугам цифрового эстонского государства.

Но главное: код предотвращает копирование персональных данных гражданина каждой госструктурой. В Эстонии государственные учреждения хранят в электронных реестрах только те данные гражданина, которые нужны для предоставления профильных услуг. В Украине каждый госорган старается собрать как можно больше информации о гражданине.

Вообще в Эстонии защита персональных данных гражданина один из приоритетов. Гражданин может зайти в свой личный кабинет и увидеть все случаи запроса любых своих персональных данных: кто, когда и по какой причине их запрашивал.

Если на его взгляд, запрос был необоснован, он может подать жалобу в Инспекцию по защите персональных данных. Инспекция независима от

правительства. Она наделена особыми полномочиями. Сотрудники инспекции имеют право проверять все органы государственной власти на предмет соблюдения правил защиты персональных данных.

учреждения

- Министерство внутренних дел
- Департамент полиции и погранохраны

Посмотреть пример информации

Loetelu ühe isiku andmete pärimise kohta

Kuupäev	Kirjeldus	Päringu sooritanud asutus	Toimiku nr	Päringu sooritanud laik	Päringu sooritanud isiku amet
27.10.2006	Isikuandmed ja pildid KMA IS -is	Notarite Koda	-		
30.10.2006	Isikuandmed ja pildid KMA IS -is	Notarite Koda	-		
09.11.2007	Isikuandmed ja pildid KMA IS -is	Notarite Koda	-		
12.11.2007	Isikuandmed ja pildid KMA IS -is	Notarite Koda	-		
10.03.2009	Isikuandmed ja pildid KMA IS -is	Notarite Koda	-		
16.03.2009	Isikuandmed ja pildid KMA IS -is	Notarite Koda	-		

Так выглядит таблица запросов персональных данных в портале гражданина. Услуга работает с 2003 года.

На фото аккаунт эксперта в области е-демократии Елизаветы Кренёвой-Цепиловой. Для фотосъемки был выбран фрагмент таблицы с минимальным набором данных. Слева направо указана дата просмотра, какие данные просматривали, кто просматривал, название организации, номер запроса, должность и фамилия человека, который создал запрос.

Кроме того, в Эстонии действует правило: госорган также не имеет права создавать реестры с данными, которые уже хранятся в других реестрах. Еще госорган не имеет права затребовать персональные данные гражданина, если эти данные уже хранятся в реестре.

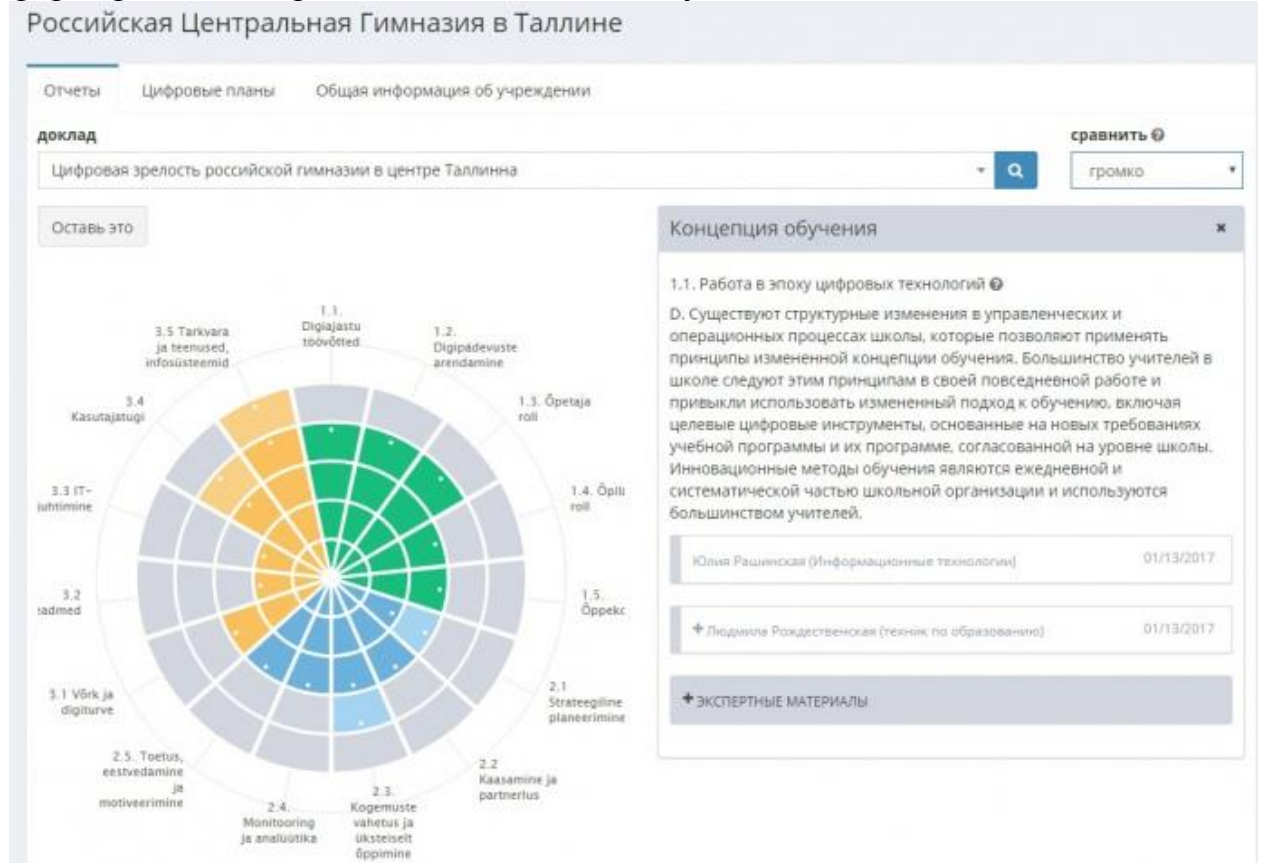
Школьное образование

Стратегия развития ИКТ в школах Эстонии была внедрена в 2000 году, когда началась «цифровизация» страны. За прошедшее время эстонские школы значительно продвинулись как в сфере цифровизации всего процесса обучения, так и в области стратегии обучения школьников ИКТ.

Весь документооборот школ происходит в электронном формате, журналы, дневники – все доступно онлайн. Бумажные журналы здесь не ведут уже 15 лет. Вся информационная среда школы сосредоточена в облачных сервисах Google.

Эстонцы иронизируют: детям стало тяжелее, потому что невозможно скрыть от родителей уровень успеваемости, но родителям стало проще контролировать своих детей их успехи всегда на виду.

Каждая школа теперь имеет публичную оценку своей цифровой компетенции. Оценка наглядно показывает насколько школа сильна в формировании определенных ИТ-навыков у школьников.

«Цифровая зрелость» Таллиннской центральной русской гимназии

В эстонских школах фокусируются не на программировании, а на обучении детей информационным компетенциям. *Здесь используют такие критерии оценки цифровой грамотности ученика:*

- управление информацией;
- коммуникация в цифровых средах;
- создание цифрового контента, творческое самовыражение;
- безопасность;
- решение проблем.

Языки программирования меняются, а основы цифровой грамотности остаются прежними, обосновывает такую позицию учитель инфотехнологии Таллиннской центральной русской гимназии Людмила Рождественская.

Тем не менее, здесь считают, что программирование – это вторая грамотность. Поэтому с 3 класса дети учат простейшие языки программирования Pencil Code и Scratch. С 8 класса учат Python.

В эстонских школах в начальных классах учатся не более 25 детей, в старших не более 30. Минимальная начальная зарплата учителя с учетом налогов – 1650 евро.

Медицина

Больше всего впечатлила Северо-эстонская региональная больница. Поразила как уровнем и качеством материально-технической базы, так и степенью цифровизации эстонской медицины.

Это региональная больница, она обслуживает северную половину страны. Была построена в 1980 году и в 2000-х полностью реконструирована и оборудована на 70 % за счет средств Европейского Союза, на 30 % за счет бюджета Эстонии. В сутки обслуживает 230 пациентов. В год 80 тыс обращений пациентов. Рассчитана на 1500 коек.

Минимальная зарплата врача в больнице с учетом налогов – примерно 2400 евро. При этом все медицинские услуги для граждан Эстонии бесплатные. В стране работает страховая медицина – страховые взносы платит работодатель в рамках социального налога 33 %.

Цифровая медицина Эстонии основана на системе e-Здоровье. Система состоит из различных блоков, в частности, портал пациента, e-Скорая помощь и т.д.

В портале пациента гражданин видит абсолютно все данные, которые касаются его здоровья: все прививки, вызовы скорой помощи, обращения к врачу, все назначения, выписанные рецепты, все рентгеновские снимки, результаты ЭКГ, МРТ, томографии и т.п.

Вносить изменения в медицинскую карту пациента может только врач. Чтобы купить лекарство по рецепту жителю Эстонии достаточно назвать провизору в аптеке свой идентификационный номер.

Система e-Скорая помощь состоит из так называемого мобильного рабочего стола бригады скорой помощи – это iPad или планшет на Android с соответствующим приложением. Врач использует планшет для того, чтобы вносить данные в системы и для того, чтобы получать данные из системы.

«Я могу запросить данные – это довольно просто, X-Road соединяет меня с порталом e-Здоровье и я могу запросить оттуда данные относительно предыдущих эпикризов пациента, какие-то данные об истории болезни, все данные по рецептам, аллергиям пациента», – рассказывает **заведующий Центром скорой помощи Северо-эстонской региональной больницы доктор Аркадий Попов.**

Вызов скорой помощи начинается в центре тревоги. Диспетчер заносит первичные данные, в частности, идентификационный код пациента в электронную систему. Затем эти данные попадают в систему e-Здоровье.

Врач скорой помощи еще в пути на вызов видит на своем планшете не только обстоятельства вызова, но и всю медицинскую карту пациента. Затем данные об этом вызове также заносятся в электронную медкарту пациента и они становятся доступны семейному врачу.

Все медицинские сотрудники должны обладать Mobile ID, чтобы иметь возможность работать в системе e-Здоровье. Еще стоит отметить, что каждая машина скорой помощи обеспечена 2 SIM-картами и Wi-Fi роутером, которые обеспечивают мобильную передачу данных.

Передача данных от планшета врача к машине и от машины к системе e-Здоровье происходит через VPN. При этом врачи имеют доступ исключительно к системе e-Здоровье, доступ в интернет закрыт.

В целом система e-Скорая помощь дает такие преимущества:

- полная цифровизация, структурирование и архивирование медицинских данных пациента;
- доступ к цифровой истории болезни пациента: диагнозы, принимаемые лекарства, лечащий врач;
- доступность данных пациента для бригад СП, семейного врача, стационара, самого пациента;
- статистический анализ.

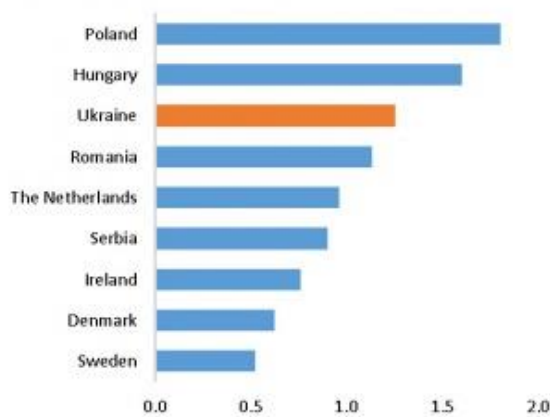
Оплата налогов

Примечательно, что тотальную цифровизацию Эстония начала в 2000 году с главного – оптимизации налоговых сервисов. В результате сегодня Эстония одна из ведущих стран в мире по дешевизне сбора налогов. По данным Организации экономического сотрудничества и развития, в 2012 году в Эстонии стоимость сбора 100 евро налогов составляла 0,37 евроцентов. Для сравнения, в Украине стоимость сбора 100 евро налогов составляла в 2012 году 1,25 евро.

Эстония по этому показателю сопоставима с Швецией. И вот, что интересно. При том, что стоимость сбора налогов в Швеции почти в три раза дешевле, чем в Украине, один сотрудник налоговой службы Швеции обслуживает 882 налогоплательщика, а в Украине – 73 налогоплательщика.

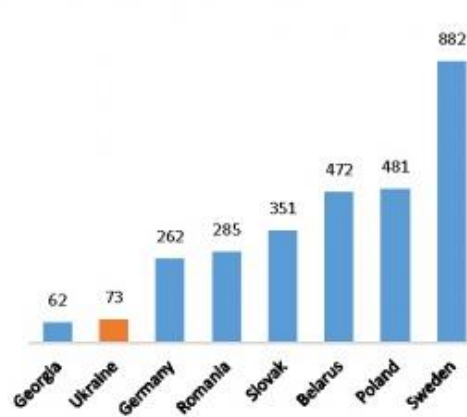
Это может говорить о том, что эффективность системы сбора налогов в Швеции в 2012 году была примерно в 36 раз эффективнее, чем в Украине.

Figure 2.5. Cost of Tax Collection: Ukraine vs Comparators, 2012

Source: IOTA, OECD.

Figure 2.6. Number of Taxpayers Per Tax Staffer, Ukraine and Comparators, 2012

Source: IOTA.

Слева стоимость сбора налогов, % от суммы, справа количество плательщиков налогов на одного сотрудника налоговой службы

«Первый пилотный проект был сделан для малых предприятий, у которых единственная обязанность – платить налоги с зарплаты своих сотрудников», – рассказывает **начальник отдела развития e-услуг Министерства экономики и коммуникаций Янек Розов.**

В результате реализации проекта эстонский предприниматель может открыть счет в банке, предназначенный только для выплаты зарплаты, и открыть к нему доступ для налогового и таможенного департаментов.

После этого предпринимателю не нужно каждый месяц подавать налоговую декларацию. Он просто выплачивает зарплату, а налоговые органы самостоятельно высчитывают и списывают все налоги.

Еще проще работает процедура подачи налоговой декларации физических лиц. Эта услуга в Эстонии очень популярна, потому что многие граждане хотят получить обратно переплаченную часть подоходного налога. 20 лет назад декларация была очень сложная: много страниц, таблиц, полей для заполнения.

Теперь благодаря системе X-Road и ряду других IT-систем, 70 % налогоплательщиков декларацию подают буквально в один клик. Все доходы и расходы система «подтягивает» автоматически. И если гражданин согласен с автоматически сформированной декларацией, он ее отправляет в один клик, нажав кнопку «Ок».

Правительство

X-Road начал работать в Эстонии в 2001 году. До этого момента еженедельные заседания Кабинета Министров длились 4-5 часов. В 2018 году длительность встреч эстонских министров в доме правительства составляла в среднем 30 минут.

Например, в день визита украинских журналистов заседание длилось 9 минут, а рекорд был поставлен в 2018 году – все решения министры приняли за 28 секунд.

Такой скорости работы Кабинет министров обязан полной цифровизации процесса принятия правительственных решений. Процесс основан на 5 главных IT-инструментах: e-Кабинет и e-Консультация, X-Road, Центр обмена электронными документами и Цифровая идентификация.

е-Кабинет – закрытая система. Используется для сессий правительства;

е-Консультация – открытая для общественности система. Представляет документы и проекты документов правительства, показывает в открытом режиме процесс государственных и внутриминистерских консультаций по поводу тех или иных документов.

X-Road – обеспечивает обмен данными между IT-системами.

Центр обмена электронными документами – обеспечивает электронный документооборот в правительстве.

Цифровая идентификация – обеспечивает работу инфраструктуры цифровой идентификации членов правительства и госслужащих.

Описанная выше система позволяет правительству на своих заседаниях принимать 90 % решений без дискуссий. У министров есть все инструменты, чтобы в электронной форме подготовиться к голосованию по каждому вопросу повестки дня.

Примечательно, что у министров нет специальных средств идентификации в системе электронного правительства. Министры, как и абсолютно все граждане Эстонии используют для цифровой идентификации технологию Mobile ID или карту эстонца с электронным чипом.

Министрам и госслужащим также не нужны специальные гаджеты для работы в системе электронного правительства. Они могут использовать любой привычный им собственный гаджет: будь то планшет, смартфон, ноутбук или стационарный компьютер.

Интересно, что «цифровой» Кабинет министров Эстонии был создан за 130 тыс дол, которые были предусмотрены на закупку бумаги для работы этого Кабинета министров в течение одного года.

Например, в министерстве иностранных дел, где работает 280 чиновников, было 80 принтеров и специальный человек, который занимался обслуживанием этих принтеров. После запуска цифрового правительства в министерстве остался 1 принтер, а человек был уволен.

Сегодня правительство использует бумагу только в одном случае: когда нужно ответить на письменный запрос гражданина Эстонии. Всего за пять лет на внедрение и развитие цифрового правительства было потрачено 170 тыс дол налогоплательщиков.

Цифровое правительство и электронный документооборот не только экономят огромные деньги и массу времени, они предотвращают злоупотребления и коррупцию.

Каждый электронный документ в системе оставляет электронный след: известно, кто и когда создал документ, кто, когда, какие изменения внес, любые действия с документом фиксирует система (*Всеволод Некрасов Як виглядатиме «цифрова» Україна: репортаж з Естонії // https://www.epravda.com.ua/publications/2019/03/18/646173/?fbclid=IwAR1lsdbcvwAFR032_AhcNkPh5lPIJhgC7BXwFidXFBSiL46GK3lH7FuuZs8. – 2019. – 18.03).*

Система «Электронное правительство» в Азербайджане находится на высоком уровне, сказал эксперт по е-правительству Мераб Лабадзе.

«За последние годы в Азербайджане чувствуется очень большой прогресс. Показатель использования (usage rate) с каждым годом растет. В Грузии, например, этот показатель не растет, прогресса нет».

Как отметил эксперт, Азербайджан является одним из лидеров по этому показателю среди стран СНГ.

Далее Лабадзе отметил, что, в основном, электронным порталом в Азербайджане, как и во многих странах, пользуется молодое поколение.

«Чтоб привлечь к этому и людей средних лет, нужно проводить тренинги и курсы. А также, было бы лучше, вовсе ликвидировать «бумажное обращение» и цифровизировать услуги полностью».

Портал е-правительства является ключевым инструментом, поддерживающим работу с гражданами и предприятиями государственного и частного секторов. Он призван снизить количество запрашиваемых у граждан документов за счет того, что различные органы взаимодействуют друг с другом в электронной форме.

Доступ к portalу осуществляется также с использованием электронной подписи, верификационных данных (логин и пароль) и мобильной системы аутентификации.

Формирование электронного правительства в Азербайджане основывается на международной практике. Основной правовой базой для его деятельности служит распоряжение Президента Азербайджана об утверждении «Государственной программы по развитию связи и информационных технологий в Азербайджане на 2010-2012 годы (Электронный Азербайджан)», указ Президента Азербайджанской Республики от 23 мая 2011 года «О некоторых мерах в сфере организации оказания электронных услуг в государственных органах» *(Сара Исрафилбекова Азербайджан – один из лидеров в СНГ по внедрению «электронного правительства» – эксперт // <https://www.trend.az/business/3034339.html>. – 2019. – 17.03).*

Палата лордов парламента Великобритани призвала к созданию «цифрового суперрегулятора», организации, которая станет контролировать различные органы власти, ответственные за безопасность Интернета, и заменит «явно потерпевшую фиаско» систему саморегулирования, поддерживаемую крупными технологическими компаниями.

В отчёте комитета палаты по коммуникациям отмечается, что лоскутное одеяло из более чем дюжины регуляторов, наблюдающих за «цифровым королевством», пестрит дырами и заплатами, поэтому необходимо учредить новое надзорное ведомство, отвечающее за «цифру» (Digital Authority). Большие технологические компании также продемонстрировали свою неспособность противостоять онлайн-угрозам, поэтому полномочия Управления по делам радио, телевидения и предприятий связи (Ofcom) должны быть расширены – в них следует включить ответственность за соблюдение интересов этих компаний, [лишив последние права устанавливать правила деятельности в киберпространстве].

Председатель комитета обратился к правительству с рекомендацией не спешить с ответами на цифровые вызовы: «Следует не только реагировать на новостные заголовки, но и смотреть в будущее, чтобы сервисы, формирующие цифровой мир, соответствовали заранее сформулированным принципам», – сказал он.

Принципы, которыми должен будет руководствоваться новый «цифровой суперрегулятор», по мнению лордов таковы:

Равенство прав в Сети и вне её. Уровень защиты граждан онлайн должен быть таким же, как и в обычной (офлайн) жизни.

Прозрачность. Влиятельные компании и иные организации, действующие в цифровом мире, должны быть открыты для проверки.

Признание прав ребёнка. Наиболее уязвимые пользователи Интернета должны быть защищены.

С созданием Digital Authority все существующие регуляторы продолжают свою деятельность. Главной функцией нового органа станет обзор полного спектра регулирования, подготовка рекомендаций по новым законопроектам, устраняющим пробелы в законодательстве и избыточное регулирование, а также периодическая отчётность перед парламентом о состоянии регулирования Интернета.

Кроме основной рекомендации относительно создания Digital Authority в отчёт включены советы по менее глобальным изменениям существующих регуляторных правил (вне зависимости от того, будет ли создан новый «суперрегулятор»). Так, предлагается ввести проверку и оценку соответствия общественным интересам слияний и поглощений, связанных с большими данными (для защиты граждан от купли-продажи их данных без согласия субъектов персональных данных); наделение управления комиссара Великобритании по информации (Information Commissioner's Office, ICO) правом проводить аудит алгоритмов, используемых IT-компаниями при взаимодействии с пользователями.

Лорды также требуют обязать сервисы по умолчанию выставлять более жёсткие параметры приватности и безопасности – с тем, чтобы пользователи при желании сами могли их понизить.

В отчёте содержатся нелицеприятные слова в адрес крупных транснациональных интернет-компаний, включая Google, Facebook и Amazon.

«Ведущие платформы не вкладываются в систему модерации (публикуемого ими контента – ред.), что приводит к тому, что модераторы перегружены работой и плохо подготовлены к ней. Онлайн-платформы должны чётче прописать стандарты сообществ, разработав систему классификации, подобную той, что использует Британское бюро классификации кинофильмов», – говорится в отчёте *(Британские законодатели предложили заменить саморегулирование в Интернете «цифровым суперрегулятором»* // <http://d-russia.ru/britanskie-zakonodатели-predlozhili-zamenit-samoregulirovanie-v-internete-tsifrovym-superregulyatorom.html>. – 2019. – 14.03).

Штаты добились определенного прогресса в переходе от старых и безбумажных машин для голосования на новую технику, однако национальная избирательная инфраструктура в целом, вероятно, снова столкнется с проблемами безопасности в 2020 году, повторив историю 2016 года, говорится в отчете организации The Brennan Center for Justice.

Электронные устройства для голосования привычны американскому избирателю, они получили в США распространение ещё в 1980-е годы. Однако ФБР утверждает, что IT-системы, используемые при голосовании в 39 штатах, столь плохи, что «сканируются или стали мишенями для России».

С целью исключить риск «сканирования» русскими аппаратов для голосования в технике нового образца процедура выбора кандидата сопровождается созданием бумажной копии документа, что позволяет при необходимости перепроверить результаты волеизъявления.

Избирательные чиновники в 257 юрисдикциях и 37 штатах заявили, что планируют приобрести новое оборудование для голосования в ближайшем будущем, а 121 юрисдикция заявила, что такая замена должна произойти до выборов 2020 года. Две трети опрошенных The Brennan Center for Justice представителей избирательных комиссий сообщили, что им не хватает средств для замены оборудования.

И хотя новые машины для голосования не становятся автоматически более безопасными, оборудование, которому 10 лет и больше, влечёт трудности поиска запасных частей и эксплуатации программного обеспечения, которое больше не поддерживается поставщиками, отмечает издание.

Ранее Конгресс выделил 380 миллионов долларов на модернизацию избирательной системы, из которых треть предназначена на покупку новых машин для голосования. У штатов есть пять лет, чтобы потратить эти средства, однако некоторые из них могут ждать введения новых федеральных стандартов, прежде чем начать закупать технику.

По суммарным данным штатов для перехода страны на новые машины для голосования необходимо от 1 до 1,5 миллиарда долларов США.

Во время выборов 2016 года 14 штатов (из 50 – ред.) использовали безбумажные машины для голосования, которые, по мнению экспертов, не позволяют эффективно проверить результаты голосования, отмечает FCW. С тех пор Вирджиния и Арканзас уже перешли на новую технику, которая позволяет получить «некоторую форму бумажной резервной копии».

Девять из оставшихся 12 штатов сообщили, что надеются купить новые машины с функцией изготовления бумажных резервных копий документов. Шесть из 12 штатов приняли законодательство либо иные меры для перевода своих избирательных систем на «бумажные» машины *(Татьяна Костылева США медленно обновляют устройства для голосования из-за недофинансирования – исследование // <http://d-russia.ru/ssha-medlenno-obnovlyayut-ustrojstva-dlya-golosovaniya-iz-za-nedofinansirovaniya-issledovanie.html>. – 2019. – 06.03).*

Несколько регионов Алжира были отключены от Интернета в пятницу 1 марта – для ограничения коммуникации граждан и распространения новостей в ходе второй волны протестов против выдвижения на пятый срок 81-летнего президента страны Абдельазиза

Бутефлики (Abdelaziz Bouteflika), который находится у власти с 1999 года.

Блокировкой занимается в основном госоператор Algeria Telecom; некоторые сети остаются доступными, но работают медленнее, чем обычно.

Антиправительственные протесты в Алжире охватили порядка 30 городов и являются крупнейшим гражданским выступлением в Северной Африке после «Арабской весны» 2011 года. Тогда участники демонстраций координировали свои действия через соцмедиа, а власти вводили интернет-цензуру, отключали Интернет и сотовую связь.

Смысл отключения правительством доступа к Интернету состоит в том, чтобы препятствовать возникновению толп (иногда их называют «умными толпами»), поведение которых координируется в социальных сетях или с помощью иных IT-сервисов. Например, летом прошлого года для предотвращения вспышек насилия власти Индии потребовали от WhatsApp ограничить возможности рассылки сообщений.

Наряду с отключениями от Сети ради прекращения волнений бывает, напротив, что правительства пытаются создать в других странах цифровую среду распространения данных с целью дестабилизации обстановки. Так, в 2010 году США предприняли попытку распространить на Кубу опыт использования социальных сетей в качестве катализатора революции и спонсировали создание сервиса ZunZuneo, который представлял собой несколько более простой аналог Twitter (пользователи мобильных телефонов могли с помощью ZunZuneo обмениваться анонимными сообщениями без Интернета, по GSM-сети). Проект вело Агентство по международному развитию (USAID), и официально он считался частью программы гуманитарной помощи Кубе. Подлинной же целью, как спустя время сообщило Associated Press, было создание «умных толп» и подстрекательство их к митингам против правительства (***Власти Алжира отключили Интернет из-за политических протестов*** // <http://d-russia.ru/vlasti-alzhira-otklyuchili-internet-iz-za-politicheskikh-protestov.html>. – 2019. – 04.03).

С 2005 года граждане Эстонии могут голосовать на выборах прямо со своего домашнего компьютера, воспользовавшись специальным программным обеспечением. На последних парламентских выборах досрочно через интернет проголосовало больше четверти избирателей.

Подсчитано, что такой способ голосования экономит бюджетные деньги. **Почему бы не внедрить его на выборах в Беларуси?**

Электронное голосование – это «вишенка на торте» в системе электронного правительства, подчеркивает **директор Школы молодых менеджеров публичного администрирования SYMPA Наталья Рябова.**

Электронное участие – не только в выборах, но и в обсуждении законопроектов, местных референдумах, бюджетах гражданского участия, публичных обсуждениях планов, проектов – это верхний уровень развития электронного правительства. А начинается оно с базовых вещей – хорошего

доступа к высокоскоростному интернету и соответствующей инфраструктуры. С этим в Беларуси, по мнению эксперта, проблем нет.

Затем создается качественное одностороннее предоставление госструктурами информации. После можно переходить на уровень двухстороннего общения граждан и власти через интернет. Это в Беларуси пока не реализовано.

Эстония ставила себе задачу – стать номером один в области электронного правительства. На разработку системы онлайн-голосования страна потратила не так уж много – около 300 тысяч евро. Но развитие онлайн-голосования или любых других элементов электронного правительства не лежит лишь в плоскости информационных технологий. От введения новой формы голосования в Беларуси суть выборов не изменится, считает эксперт.

Как говорят программисты, если ты хочешь оцифровать хаос, то у тебя и получится оцифрованный хаос. Нельзя сказать, что если мы вложим сколько-то миллионов долларов в систему, то она сразу станет эстонской.

Развитие в этой сфере схоже с оптимизацией бизнес-процессов на предприятии. Наивно полагать, что придет IT-компания и сделает все работающим как часы. Сначала выясняется, какие на предприятии происходят бизнес-процессы, как их можно сделать более быстрыми и эффективными, менее затратными, убрать лишнее, проанализировать функции работников и руководства, то есть настроить всю работу, а уже потом все это оцифровать.

Сначала вы делаете демократию. И уже потом делаете из нее электронную демократию. Сначала – эффективное правительство, а потом из него – электронное эффективное правительство. По-другому не получится. Нельзя в один шаг из советского исполкома сделать электронное правительство.

Без изменений в самой системе и в ее походах нет большого смысла браться за развитие в ней электронных услуг.

«В нынешней форме онлайн-голосование ничего не изменит»

Политолог Алесь Логвинец:

Пытанне ў тым, ці мы сёння гатовыя да такой дэмакратыі. Мы маглі б накіроўвацца да варункаў плебесцыту, калі людзі праз электроннае галасаванне маглі б выказваць сваё меркаванне рэгулярна адносна тых ці іншых пытанняў. А магла б застацца прадстаўнічая мадэль, калі галасаваць можна час ад часу, вызначаючы сваіх прадстаўнікоў на тых ці іншых выбарах, – предполагае.

Первая модель требует коренных изменений в модели госуправления.

– Магчыма, такая мадэль прамой дэмакратыі можа быць жыццяздольнай у невялікіх супольнасцях, але ў вялікіх супольнасцях людзей пакуль яшчэ няма досведу і прыкладаў, каб яна працавала.

В условиях демократии второго варианта техническое введение онлайн-голосования практически ничего не изменит. Разве только немного повысит

процент тех, кто решится голосовать, отмечает политолог (*«Нельзя в один шаг из советского исполкома сделать электронное правительство»* // <https://charter97.org/ru/news/2019/3/4/325573>. – 2019. – 04.03).

Новітня бібліографія зарубіжних та вітчизняних досліджень з проблематики електронного урядування

Азарова А. О., Ткачук Л. М., Хомяк В. Д. Особливості застосування електронного урядування при створенні консолідованого інформаційного ресурсу спортивної діяльності [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24190>. – Назва з екрана. Розглянуто процес роботи над створенням консолідованого інформаційного ресурсу спортивної діяльності міста Вінниці засобами електронного урядування. Проаналізовано методи консолідованої інформації та засоби для створення такого ресурсу.

Акаткин Ю. М., Ясиновская Е. Д. Цифровая трансформация правительства датацентричность и модели-ориентированность // Информационные ресурсы России. – 2019. – № 1 (167). – С. 2–7. Цифровое правительство в странах-лидерах развивается как платформа, которая стимулирует государственно-частное партнерство при создании инновационных приложений и сервисов. Фундаментом этой платформы являются данные, готовые для совместного использования. За счет применения и распространения моделей данных становится возможной адекватная смысловая интерпретация (семантика данных), обеспечивается достижение семантической интероперабельности при информационном взаимодействии. В этой статье кратко представлены результаты исследования готовности российского электронного правительства к цифровой трансформации государственного управления, которое позволило сформулировать рекомендации по внедрению датацентричного подхода, обеспечивающего возможность применения «прорывных» цифровых технологий и перехода к цифровому правительству.

Макеєва О. М., Ніколаєнко І. В. Електронні довірчі послуги як важливий механізм в умовах інформатизації суспільства // Юриспруденція в сучасному інформаційному просторі: [Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 1 березня 2019 р.]. Том 1. – Тернопіль: Вектор, 2019. – 394 с. В умовах розвитку суспільних відносин і ринкової економіки в Україні збільшується кількість різноманітних документів, укладених в електронній формі. Можливість їх використання залежить від ефективного нормативно-правового регулювання.

Рибачук О. М. Роль сучасних інтернет-комунікацій у поглибленні інформаційних обмінів між владою і громадськістю // Znanstvena misel journal. – 2019. – № 2. – С. 49–54. У статті проаналізовано функціональну специфіку сучасних комунікативних взаємодій на рівні громадських структур та владних інститутів у контексті розбудови полісемантичного поля інформаційних обмінів у мережі Інтернет. Значну увагу зосереджено на особливостях формування і розвитку мережових комунікативних платформ як джерел інформаційного забезпечення основних суб'єктів взаємодії в системі «влада-суспільство». Визначено напрями оптимізації інформаційно-комунікативних процесів на базі веборієнтованих програмних додатків та можливостей електронного урядування.

Усова М. А., Григорова В. А. Электронная демократия: сущность и перспективы развития // Стратегия прорывного развития России: исторический опыт и современность. Материалы Международной научно-практической студенческой конференции. – 2019. – С. 66–68. В статье анализируются научно-теоретические основы феномена – «электронная демократия», представленного интерактивным взаимодействием населения и государственных структур в сфере политического развития. Рассматриваются преимущества нетрадиционного понимания демократического режима в государстве, обозначаются проблемы в развитии электронной демократии сегодня, исследуются преимущества ее внедрения в политический и социальный процессы современного общества.

Чалов И. А. Основы формирования и развития инфраструктуры электронного правительства // Экономический рост: проблемы, закономерности, перспективы. Сборник статей III Международной научно-практической конференции. – 2019. – С. 148–150. Тема данной статьи является актуальной, потому что мы живем в эпоху развития информационных технологий. Данные технологии не стоят на месте и развиваются и делают это во всех сферах жизни человека. При помощи информационных технологий для удобства граждан внедряется электронное правительство, которое призвано облегчить жизнь гражданам.

Чукот С. А., Ципцюра Т. М. Кращі європейські та українські практики надання електронних послуг для вразливих верств населення // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 5. – С. 91–97. У статті досліджено кращі практики надання електронних послуг вразливим верствам населення. Особлива увага зосереджена на аналізі досвіду Європейського Союзу щодо підтримки інвалідів та пенсіонерів. Держави члени ООН більшою мірою враховують потреби вразливих груп за допомогою цілеспрямованих втручань і надання послуг. Встановлено, що в Європейському Союзі щорічно здійснюється моніторинг та оцінювання цифрових державних послуг. Проте значна частина громадян багатьох країн світу не має доступу до Інтернету, тому вразливі групи з більшою ймовірністю будуть відставати від цифрового суспільства котре в свою розвивається швидше. Зокрема також проаналізовано досвід реалізації проектів, які спрямовані на стимулювання людей з обмеженнями більш активно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Виділено основні ризики та проблеми, з якими можна зіштовхнутися при роботі з вразливими верствами населення, долучаючи їх використовувати сучасні пристрої-помічники. Відзначено найбільш важливі напрями запровадження електронних послуг у Данії, розраховані для людей з обмеженнями. Проаналізовано український досвід надання електронних послуг, їх якість та доступність для вразливих верств населення. Визначено основні проблеми, що заважають ефективному наданню електронних послуг. Доведено, що в нормативно-правовому забезпеченні запровадження е-послуг в Україні майже відсутня вимога щодо їх адаптації до потреб вразливих верств населення, а також першочерговість та пріоритетність їх надання цій найменш захищеній категорії населення. Досліджено кількість українських веб-сайтів та послуг, котрі вони надають, у тому числі для вразливих верств населення. Встановлено подібність наповнення та функціоналу веб-порталів та веб-сайтів органів державної влади, відповідальних за надання тих чи інших електронних послуг. Відзначено, що не існує єдиного уніфікованого сервісу для можливості отримання усіх послуг в електронному форматі. Зазначено, що головною проблемою є те, що законодавство України не дає чіткого закріплення вимог і критеріїв щодо надання

електронних державних послуг. Розроблено індекс Accessibility index of electronic services use in Ukraine (AIES), завдяки якому можна буде оцінювати рівень використання е-послуг в Україні, їх доступність та якість.